

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta. Laki korvaisi nykyisen Vankeinhoidon koulutuskeskusta koskevan lain.

Uudessa laissa otettaisiin huomioon koulutuskeskuksen muuttuneet tehtävät sekä yleisessä koulutuslainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Koulutuskeskus antaisi rikosseuraamusalalla tutkintoon johtavaa koulutusta ja ammatillista lisäkoulutusta sekä harjoittaisi toimialaansa liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Oppilaitoksen nimi muutettaisiin samalla uusia tehtäviä paremmin vastaavaksi.

Koulutuskeskuksen hallinnosta ja päätösvallassa säädettäisiin aikaisempaa kattavammin lain tasolla. Toimivallanjakoa johtajan ja johtokunnan välillä selkeytettäisiin. Päätösvaltaa koskeviin säännöksiin tehtäisiin myös muita tarkistuksia. Johtokunnan kokoonpanoa laajennettaisiin ja sen tehtävissä painottuisivat aikaisempaa enemmän toiminnan kehittäminen ja toiminnan yleisiä linjauksia koskeva päätöksenteko.

Perussäännökset opetuksesta ja tutkintoon johtavasta koulutuksesta sekä opiskelijavalinnasta siirrettäisiin asetuksesta lain tasolle.

Opiskelijavalinnasta tutkintoon johtavassa koulutuksessa päättäisi koulutuskeskuksen johtaja.

Laissa säädettäisiin aikaisempaan tapaan myös yhteistyöstä ammattikorkeakoulun kanssa ammattikorkeakoulututkintoon johtavan rikosseuraamusalan koulutusohjelman opetuksen järjestämisessä.

Opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista säädettäisiin perustuslaissa edellytetyllä tavalla nykyistä yksityiskohtaisemmin lain tasolla. Myös opiskelijoihin kohdistuvista kurinpidollisista seuraamuksista ja oikeusurvasta säädettäisiin aikaisempaa täsmällisemmin. Lakiin otettaisiin uudet säännökset opetuskielestä, järjestyssäännöstä sekä opiskelijalle annettavasta huomautuksesta ja varoituksesta. Myös opiskelijoiden päihdetestaus sekä opiskeluoikeuden menettäminen ja opiskelun keskeyttäminen olisi uuden lain mukaan mahdollista.

Tarkemmat säännökset koulutuskeskuksen organisaatiosta ja tehtävistä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian syksyllä 2006.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila.....	4
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Organisaatio ja tehtävät.....	4
Tutkinnot ja muut opetus	5
Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet.....	7
2.2. Muutokset yleisessä koulutusjärjestelmässä	8
2.3. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	9
2.4. Nykytilan arviointi.....	9
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	11
3.1. Hallinto	11
3.2. Opetus	12
3.3. Opiskelijoiden oikeudet ja velvollisuudet	13
4. Esityksen vaikutukset.....	14
4.1. Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	14
4.2. Taloudelliset vaikutukset	15
4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	15
5. Asian valmistelu	16
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	17
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	17
1 luku. Yleiset säännökset.....	17
2 luku. Hallinto	17
3 luku. Opetus ja tutkinnot	19
4 luku. Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet.....	20
5 luku. Erinäiset säännökset.....	27
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	29
3. Voimaantulo	29
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	30
4.1. Yleistä.....	30
4.2. Päihdetestaus.....	30
4.3. Järjestyssääntö	31
4.4. Kurinpito	32
4.5. Muut perusoikeuksien rajoitukset	32
4.6. Perustuslakivaliokunnan lausunto	32
LAKIEHDOTUS.....	33
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta	33

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Vantaan Tikkurilassa sijaitseva Vankeinhoidon koulutuskeskus on oikeusministeriön alainen oppilaitos, joka antaa rangaistusten täytäntöönpanon alaan liittyvää perus-, jatko- ja täydennyskoulutusta.

Vankeinhoidon koulutuskeskuksesta annetun laki (136/2001) uudistettiin vuonna 2001 osana oikeusministeriön hallinnonalan kriminaalipoliittisia ja rangaistusten täytäntöönpanotehtäviä koskevia uudelleenjärjestelyjä. Uuteen koulutuskeskusta koskevaan lakiin sisällytettiin perustuslakiuudistuksen mukaisesti myös opiskelijoiden kurinpitoa ja muutoksenhakua koskevat säännökset.

Vuonna 2001 toteutetun organisaatiouudistuksen yhteydessä perustettiin uusi keskusvirasto, Rikosseuraamusvirasto, jonne keskushallintohankkeen periaatteiden mukaisesti siirrettiin ministeriöstä Kriminaalihuoltolaitoksen ja Vankeinhoitolaitoksen operatiiviseen johtamiseen ja niiden yhteisiin keskushallintotehtäviin liittyvät tehtävät. Toiminnan strateginen ohjaus ja kehittäminen sekä rikosseuraamusalaa koskeva lainvalmistelu siirtyi lakkautetusta vankeinhoito-osastosta oikeusministeriöön perustetun uuden kriminaalipoliittisen osaston vastuulle. Rikosseuraamusviraston perustamisen lisäksi julkisoikeudellinen Kriminaalihuoltoyhdistys r.y. muutettiin samassa yhteydessä valtion viranomaiseksi.

Rikosseuraamusalan organisaatiouudistus vaikutti myös Vankeinhoidon koulutuskeskuksen asemaan ja tehtäviin. Organisaatiouudistuksen jälkeen koulutuskeskus on antanut koulutusta vankeinhoitoalaa laajemmin koko rikosseuraamusalalle eli myös Kriminaalihuoltolaitoksen henkilökunnalle. Koulutuskeskuksen asema suoraan oikeusministeriön alaisena oppilaitoksena säilyi uudistuksen yhteydessä ennallaan, mutta lakkautetun vankeinhoito-osaston sijasta koulutuskeskuksen tulosohtauksesta vastaa nyt ministeriön kriminaalipoliittinen osasto.

Vuonna 2001 toteutettu organisaatiouudis-

tus koski rikosseuraamusalan keskushallintoa ja Kriminaalihuoltolaitosta. Parhaillaan on vireillä laaja Vankeinhoitolaitosta ja rangaistusten täytäntöönpanoa koskeva kokonaisuudistus. Vuodelta 1889 oleva laki rangaistusten täytäntöönpanosta on korvattu lokakuun 2006 alussa voimaan tulevalla uudella vankeuslailla (767/2005). Myös tutkintavankeuden toimeenpanosta on annettu uusi laki (768/2005) ja muutettu useita muita lakeja. Uudistuksen keskeinen sisältö on vankeinhoitotyön suunnitelmallisuuden ja vaikuttavuuden lisääminen. Vangille laaditaan yksilöllinen rangaistusajan suunnitelma tavoitteena hänen toimintakykynsä parantaminen ja uusintarikollisuuden vähentäminen.

Samanaikaisesti uudistetaan myös Vankeinhoitolaitoksen organisaatiota. Uusi organisaatorakenne, joka muodostuu viidestä aluevankilasta ja valtakunnallisesta terveydenhuoltoyksiköstä, tukee uuden vankeuslain mukaisia tavoitteita ja tulee voimaan samanaikaisesti sen kanssa. Uudistuksen tavoitteena on myös kohdentaa henkilöstöresursseja nykyistä enemmän vangin kanssa tehtävään lähityöhön tukipalveluita keskittämällä ja hallintoa keventämällä.

Uudessa organisaatorakenteessa aluevankilat ovat nykyisiä vankiloita itsenäisempiä virastoja ja keskushallinnon yksityiskohtainen ohjaus vähenee. Aluevankila vastaa lain edellyttämällä tavalla ja Rikosseuraamusviraston kanssa sovittujen tulostavoitteiden mukaisesti vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä oman toimintansa kehittamisestä.

Rikosseuraamusalan lainsäädäntöä ja organisaatioita koskeva laaja kokonaisuudistus tulee heijastumaan monin tavoin henkilökuntarakenteeseen ja henkilökunnan osaamisvaatimuksiin sekä sitä kautta myös koulutuskeskuksen toimintaan. Henkilökuntarakenteen muutokset edellyttävät koulutustason nostamista ja muutoksia virkojen kelpoisuusvaatimuksiin. Uudistus merkitsee uusia tavoitteita myös nykyisen henkilökunnan koulutukselle. Tämä koskee sekä lainsäädännön voi-

maantulovaiheen edellyttämää koulutusta että muuta alalle pätevöittävää ja perehdyttävää koulutusta. Vankeuslain ja tutkintavankeuslain voimaantulo edellyttää merkittävää lisäystä myös henkilökunnan täydennyskoulutukseen, mikä tulee olemaan suurelta osin koulutuskeskuksen vastuulla. Tarkoituksena on, että koulutuskeskus voisi olla aikaisempaa enemmän mukana myös alan kehittämistoiminnassa ja tukemaan omalta osaltaan rikosseuraamusalan rakenneuudistusta, uuden vankeuslainsäädännön toimeenpanoa sekä muita alalla tapahtuvia muutoksia.

Uusien aluevankilojen itsenäisempi asema suhteessa keskushallintoon vaikuttaa myös muulla tavoin rikosseuraamusalan henkilökunnan koulutukseen ja sitä kautta koulutuskeskuksen tehtäviin. Aluevankilojen perustamisen eräänä lähtökohtana oli alueellisen sidosryhmäyhteistyön lisääminen. Tavoitteena on lisätä myös aluevankilojen omaa kehittämistoimintaa. Tämä mahdollistaa rikosseuraamusalan koulutuksen avautumisen ulospäin eli nykyistä enemmän myös yleisen koulutusjärjestelmän käyttäjäksi. Aluevankiloilla on yksittäistä vankilaa paremmat edellytykset henkilöstönsä kouluttamiseen ja yhteistyöhön alueen eri koulutuspalveluiden tuottajien kanssa. Esimerkiksi aluevankilan henkilökunnan täydennys- ja muuta lisäkoulutusta voitaisiin jatkossa järjestää nykyistä enemmän myös paikallisten toimijoiden kanssa. Päävastuu rikosseuraamusalan erityiskoulutuksesta säilyisi kuitenkin edelleen koulutuskeskuksella.

Edellä selvitetyn rikosseuraamusalan oman toimintaympäristön kehityksen ohella on tapahtunut runsaasti muutoksia myös koko valtionhallinnon tasolla. Valtion keskushallinnon uudistamiseen liittyi useita merkittäviä kehittämishankkeita kuten tulosohjauksen terävöittäminen ja tuottavuuden lisääminen. Oman hallinnonalan organisaatioissa tapahtuvien muutosten ohella myös nämä hankkeet on otettava huomioon koulutuskeskuksen toimintaa ja organisaatiota kehitettäessä.

Perustuslain mukaan yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista on säädettävä lain tasolla. Eräät asetuksessa tällä hetkellä olevat säännökset tulisi tämän vuoksi siirtää lain tasolle. Nykyinen lainsäädäntö on lisäksi monilta

osin puutteellinen ja sitä tulisi täydentää erityisesti eräillä opiskelijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvillä uusilla säännöksillä.

Yhteiskunnan yleinen koulutusjärjestelmä on muuttunut viime vuosina voimakkaasti. Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä ei voi jäädä jälkeen yleisestä kehityksestä, joten myös alan lainsäädäntöä on aika ajoin tarkistettava ja saatettava se vastaamaan muualla yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Organisaatio ja tehtävät

Vankeinhoidon koulutuskeskus on oikeusministeriön alainen valtion oppilaitos ja sitä tulosohjaa ministeriön kriminaalipoliittinen osasto. Koulutuskeskuksesta säädetään Vankeinhoidon koulutuskeskuksesta annetussa laissa ja sitä täydentävässä valtioneuvoston asetuksessa (735/1990).

Koulutuskeskuksen tehtävänä on lain 1 §:n mukaan antaa rangaistusten täytäntöönpanon alaan liittyvää perus-, jatko- ja täydennyskoulutusta. Lisäksi koulutuskeskus osallistuu Laurea-ammattikorkeakoulussa suoritettavan rikosseuraamusalan koulutusohjelman järjestämiseen ammattikorkeakoulun kanssa tehtävän sopimuksen mukaisesti.

Koulutuskeskuksen tehtävistä säädetään tarkemmin edellä mainitun asetuksen 1 §:ssä. Sen mukaan koulutuskeskus suorittaa opetus-tehtävänsä ohella koulutusta palvelevaa ko-keilu- ja tutkimustoimintaa, tekee aloitteita ja ehdotuksia alan henkilöstökoulutuksen kehittämiseksi sekä valmistaa koulutukseen tarvittavaa opetusaineistoa.

Koulutuksen sisällölliset tavoitteet määräytyvät rikosseuraamusalan tavoitteista ja toimintaperiaatteista.

Koulutuskeskuksen toimintaa ohjaa, valvoo ja edistää koulutuskeskuksen johtokunta. Johtokunta tekee ehdotuksen koulutuskeskuksen toiminta- ja taloussuunnitelmaksi sekä talousarvioksi, vahvistaa kunkin vuoden koulutusohjelman ja hyväksyy tutkintojen

opetussuunnitelmat. Lisäksi johtokunta päättää eräistä opiskelijavalinnoista sekä opiskelijan erottamista ja kurinpitoa koskevista asioista. Johtokuntaan kuuluu oikeusministeriön kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan määräämät puheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä sekä koulutuskeskuksen johtaja ja henkilöstön edustaja.

Koulutuskeskuksen johtajan tehtävänä on johtaa koulutuskeskuksen toimintaa ja vastata koulutuskeskuksen antaman opetuksen ja muun toiminnan laadusta sekä toiminnan kehittämisestä. Johtaja ratkaisee kaikki ne koulutuskeskuksen toimialaan kuuluvat asiat, joiden ratkaisemisesta ei ole muulla tavoin säädetty tai määrätty. Apunaan koulutuskeskuksen johtamisessa hänellä on johtoryhmä.

Koulutuskeskuksen opettajakokoukseen kuuluvat johtaja ja kaikki opetusta antavat päätoimiset virkamiehet. Opettajakokous suunnittelee ja kehittää koulutuskeskuksen antamaa opetusta sekä valmistelee muita opetukseen liittyviä asioita. Lisäksi se päättää opiskelijoille todistukseen annettavista arvosanoista.

Vankeinhoidon koulutuskeskuksen yhteydessä toimii kirjasto, joka tarjoaa kotimaisena erityiskirjastona palveluja erityisesti vankeinhoidon, kriminaalipolitiikan ja kriminologian aloilta.

Vankeinhoidon koulutuskeskuksen toimintamenot vuonna 2005 olivat 3 064 765 euroa. Maksullisista palveluista tuloja kertyi noin 167 000 euroa. Eniten tuloja kertyi opetuspalveluista. Laurea-ammattikorkeakoululle sekä majoitus- ja opetustiloista saaduista vuokratuloista. Koulutuskeskuksen suoritteista perittäviin maksuihin sovelletaan valtion maksuperustelakia (150/1992).

Henkilötyövuosia koulutuskeskuksessa oli 30 vuonna 2005, joista vakinaista opetushenkilöstöä 11.

Tutkinnot ja muut opetus

Vankeinhoidon koulutuskeskuksesta annetun asetuksen 13 §:n mukaan vankeinhoitoalan tutkintoja ovat vankeinhoidon perustutkinto ja vankeinhoitotutkinto. Tutkintojen sisällöstä ja rakenteesta päättää oikeusministeriö ja tutkintojen toteuttamistavasta Rikosseuraamusvirasto.

Vankeinhoidon perustutkinto antaa ammatillisen koulutuksen vankeinhoitoalan valvonta- ja ohjaustehtäviin. Kyseessä on toisen asteen jälkeinen koulutus, joka tuottaa vankeinhoidollisen perusosaamisen ja kelpoisuuden muun muassa vartijan virkaan. Vankeinhoidon perustutkinto kestää 13 kuukautta ja on laajuudeltaan 53 opintoviikkoa.

Vankeinhoidon perustutkinto koostuu perusopinnoista, ammattiopinnoista, opinnäytetyöstä ja työssä oppimisesta. Koulutuksen tavoitteena on antaa valmiudet vuorovaikutteeseen ja monipuoliseen vankeinhoitotyöhön.

Vuoden 2005 aikana vankeinhoidon perustutkinnon suoritti 77 opiskelijaa koulutettavapäivien määrän ollessa 20 711. Tästä määrästä lähiopetuspäiviä oli hiukan yli puolet. Yhden suoritettujen tutkinnon hinta on tällä hetkellä noin 26 000 euroa.

Perustutkintoa suorittamaan otettujen opiskelijoiden määrää on lisätty 80 opiskelijaan vuosittain. Lisääntyneestä koulutusmäärästä huolimatta kouluttamattomien vartijoiden määrä eräissä Etelä-Suomen vankiloissa on edelleen suuri. Syksyllä 2005 suoritettujen kartoituksen mukaan yli 150:ltä valvontatehtävissä toimivalta puuttui vartijan virkaan vaadittava koulutus. Myös eläkkeelle siirtyvien virkamiesten määrän kasvu lisää lähivuosina koulutettujen henkilökunnan tarvetta. Poistuma on vuosittain noin 60—70 vartijaa.

Perustutkinnon opiskelijavalinta uudistettiin vuoden 1999 alusta lukien. Pääsyaatimuksena on toisen asteen ammatillinen tutkinto tai lukion oppimäärä, 19 vuoden ikä, joka tulee olla saavutettu hakuajan päättymiseen mennessä, sekä valintakokeen hyväksyttävästi suorittaminen. Lisäksi henkilön tulee olla terveydentilaltaan, fyysiseltä kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan sopiva vankeinhoitolaitoksen palvelukseen. Valintamenettelyyn kuuluu kirjallinen valintakoe, fyysisen kunnan testi sekä soveltuvuushaastattelu.

Opiskelijaksi ottamisesta säädetään asetuksessa vankeinhoidon koulutuskeskuksesta. Vankeinhoidon perustutkinnon opiskelijavalinnat valmistelee oikeusministeriön kolmeksi vuodeksi asettama valintalautakunta, jossa on Rikosseuraamusviraston, Vankeinhoidon koulutuskeskuksen ja vankiloiden edustus. Valintalautakunta ohjaa valintamenettelyä ja tekee esityksen Rikosseuraamusvirastolle

koulutukseen valittavista henkilöistä. Opiskelijat koulutukseen valitsee Rikosseuraamusvirasto.

Opiskelijoiden opintososiaaliset edut on järjestetty siten, että vankeinhoiton perustutkinnon opiskelijat voivat saada 19 opintoviikkoa kestävänsä ensimmäisen opintojakson ajalta opintotukea yleisten säännösten mukaisesti. Ensimmäisen opintojakson jälkeen opiskelijat tulevat Vankeinhoitolaitoksen palvelukseen saaden käytännön oppijaksolta Vankeinhoitolaitoksen palkkausjärjestelmän vaativuustason 1 mukaista tehtäväkohtaista palkkaa ja mahdolliset työaikakorvaukset. Toisen opintojakson aikana heidän palkkautensa säilyy saman tasoisena. Opintojen lopulla olevan noin kolmen kuukauden työharjoittelun ajalta opiskelijoille maksetaan vaativuustason 3 mukaista palkkaa sekä työaikakorvaukset.

Koulutuskeskus maksaa opiskeluun kuuluvat matkat, aamiaisen ja lounaan sekä kurssipäivärahan. Lisäksi koulutuskeskus järjestää tarvittaessa ilmaisen majoituksen. Palvelussuhdetta vailla olevien opiskelijoiden terveydenhuolto järjestetään kansanterveyslain (66/1972) 14 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan. Virkapuvun hankinnasta aiheutuvien kustannusten jako määräytyy valtion virkapukuavustuksista annetussa asetuksessa (850/1969) säädettyjen periaatteiden mukaisesti.

Vankeinhoitoalan jatkotutkinto eli vankeinhoitotutkinto antaa koulutuksen vankeinhoitoalan esimiestehtäviin ja sen suorittanut voi toimia muun muassa ylivartijana. Vankeinhoitotutkinto kestää yhden lukuvuoden ja on laajuudeltaan 36 opintoviikkoa koostuen koulutuskeskuksessa suoritettavista lähijaksoista ja työn ohella tapahtuvasta opiskelusta. Vankeinhoitotutkintoa suorittavat ovat vankeinhoitolaitoksen palveluksessa ja saavat koulutusajalta virkaansa kuuluvan kiinteän palkkauksen.

Vankeinhoitotutkinnon opetus on päätetty lopettaa rikosseuraamusalan ammattikorkeakoulututkinnon käynnistyttyä. Sitä annetaan enää vain siirtymäkauden koulutuksena, joka pätevoittää nykyisiin ylivartijan tehtäviin, kunnes ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita esimiehiä on riittävästi. Rikosseuraamusalaan liittyviä opintoja on voinut suo-

rittaa ammattikorkeakoulussa vasta vuodesta 2003 alkaen, joten tämän koulutuksen saaneita ei ole valmistunut yhtä paljon kuin esimiesvirkoja on vapautunut.

Vankeinhoitolaitoksen rakenneuudistuksen yhteydessä ylivartijan nimike poistuu ja lähinnä vastaavissa tehtävissä toimivien virkamiesten nimikkeeksi tulee lokakuun alusta 2006 lukien vankeinhoitoesimies. Tehtäväkuva laajenee nykyistä monipuolisemmaksi kattamaan sekä vankien ohjauksen että valvonnan. Vankeinhoitoesimiehen tehtäviin voidaan liittää myös vastuu yksittäisten vankien rangaistusajan suunnitelmien seuraamisesta vankilassa. Tehtävien muuttuessa aikaisempaa vaativammiksi myös kelpoisuusvaatimus nostetaan korkeakoulututkinnoksi. Koska vankeinhoitoesimiehen tehtäviin voidaan ottaa muun kuin rikosseuraamusalan koulutuksen suorittaneita henkilöitä tulee heille järjestää asianmukainen perehdyttämiskoulutus rikosseuraamusosalalle. Perehdyttämiskoulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa koulutuskeskuksella on merkittävä tehtävä.

Alan henkilöstörakennetta ja kelpoisuusvaatimuksia ollaan rakenneuudistuksen yhteydessä uudistamassa myös muilta osin siten, että ammattikorkeakoulutasoista tutkintoa edellytetään nykyistä useampiin virkoihin. Tällaisia virkoja ovat hallintojohtajan, talousjohtajan, hallintopäällikön, talouspäällikön, täytäntöönpanopäällikön, turvallisuuspäällikön, apulaisjohtajan ja osaston johtajan virat.

Rikosseuraamusalan ammattikorkeakoulututkinto antaa pätevyyden korkeakoulututkintoa edellyttäviin esimies- ja asiantuntijatehtäviin vankeinhoitoalalla ja Kriminaalihuoltolaitoksessa. Ammattikorkeakoulututkinnon laajuus on 140 opintoviikkoa (210 opintopistettä) ja kesto kolme ja puoli vuotta. Koulutus suoritetaan Laurea-ammattikorkeakoulussa (sosionomi-AMK), mutta opetus toteutetaan ammattikorkeakoulun ja Vankeinhoiton koulutuskeskuksen yhteistyönä. Koulutuskeskuksen osuus opetuksesta on ollut noin kolmannes. Koulutus toteutetaan tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa ja tärkeä osa opintoja ovat työelämää palvelevat hankkeet.

Ammattikorkeakoulussa on aloittanut opintonsa vuosittain 15 aikuisopiskelijaa ja syk-

systä 2004 alkaen 15 nuorisoasteen opiskelijaa. Opiskelijat ovat ammattikorkeakoulun opiskelijoita ja heihin sovelletaan ammattikorkeakoululain (351/2003) säännöksiä. Vankeinhoidon koulutuskeskus sopii vuosittain ammattikorkeakoulun kanssa opetuspanoksesta, jonka se korvausta vastaan varaa ammattikorkeakoulun käyttöön. Koulutuskeskus myi vuonna 2005 ammattikorkeakoululle 3 850 koulutettavapäivää.

Täydennyskoulutus on organisoitu eri opintojaksoista koostuviksi 1—11 opintoviikon mittaisiksi kokonaisuuksiksi. Opintokokonaisuudet ovat lähi- ja asiakastyön kehittäminen, organisaation ja työyhteisön kehittäminen, uusintarikollisuuden vähentämiseen tarkoitettut ohjelmat sekä turvallisuus. Koulutukseen voivat hakeutua kaikki alalla työskentelevät. Opiskelija voi valita itselleen sopivia koulutusvaihtoehtoja joko eri opintokokonaisuuksia yhdistelemällä tai syventää osaamistaan tietyllä osaamisalueella.

Täydennyskoulutukseen osallistui vuonna 2005 yhteensä 850 rikosseuraamusalan virkamiestä 40 eri opintojaksolle. Koulutettavapäiviä oli 7 150, joista lähiopetuksen opiskelijapäiviä 5 090. Viime vuosina on lisätty erityisesti lähi- ja asiakastyön sekä uusintarikollisuuden vähentämiseen tarkoitettuja koulutustilaisuuksia. Täydennyskoulutusta on järjestetty myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa (Laurea, Stadia, Poliisiammattikorkeakoulu).

Koulutuskeskuksen rooli alan henkilökunnan koulutuksessa ja tutkintokoulutuksen antamisessa on vuosien kuluessa muuttunut. Aikanaan koulutuskeskuksessa oli mahdollista suorittaa neljä eri tasoista vankeinhoitoalan tutkintoa ja pätevöityä muun muassa vankilan johtajan virkaan. Enemmistö vankeinhoidon laitoksen henkilökunnasta onkin saanut alan oman koulutusjärjestelmän mukaisen koulutuksen. Asteittain yhä suurempaan osaan viroista on voitu nimittää myös yleisen koulutusjärjestelmän mukaisen tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Kriminaalihoitolaitoksessa tämä koskee kaikkia virkoja. Vankilassa vartiointi- ja valvontatehtäviin eli vartijaksi ja ylivartijaksi on tällä hetkellä mahdollista nimittää vain alan oman tutkinnon suorittanut henkilö. Lokakuun alusta 2006 alkaen yksinomaan kelpoisuusvaa-

timuksena oman alan ammattitutkinnon suorittaminen vaaditaan enää vain vartijan virkaan.

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä sisältyy tällä hetkellä sekä koulutuskeskusta koskevaa lakiin että sitä täydentävään asetukseen. Laissa Vankeinhoidon koulutuskeskuksesta säädetään opiskelijavalintaan liittyvästä päätöksenteosta sekä opiskelijan erottamisesta, oikaisusta ja muutoksenhausta. Muut säännökset ovat asetuksen tasolla.

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa asetuksen 19 §:ssä säädetään velvollisuudesta osallistua säännöllisesti opetukseen sekä aikaisempien opintojen hyväksi lukemisesta. Pykälässä todetaan myös, että opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta häneen.

Opiskelijoiden yhteistoimintaa hoitaa asetuksen mukaan oppilaskunta. Oppilaskuntaan kuluvat ammatillisia tutkintoja suorittavat opiskelijat ja sen tehtävänä on muun muassa edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa sekä tehdä ehdotuksia opetuksen kehittämiseksi.

Vankeinhoidon perustutkinnon opintososiaalisista eduista päättää oikeusministeriö hankittuaan asiasta valtiovarainministeriön lausunnon. Opintososiaalisten etujen sisältöä on selvitetty tarkemmin edellä tutkintoja ja muuta opetusta koskevassa jaksossa.

Koulutuskeskusta koskevan lain 4 §:n mukaan koulutuskeskuksen johtokunta voi erottaa tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistuvan opiskelijan määrääjäksi tai kokonaan, jos opiskelija on koulutukseen pyrkiesään antanut vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taikka salannut itseään koskevan olennaisen seikan taikka jos hän osoittautuu terveydentilaltaan, fyysiseltä kunnoltaan tai muilta ominaisuuksiltaan Vankeinhoidon laitoksen palvelukseen sopimattomaksi. Syynä erottamiseen voi olla myös se, että opiskelija osoittaa koulutuksen aikana ilmeistä kyvyttömyyttä tai haluttomuutta opiskeluun taikka rikkoo olennaisesti koulutuskeskuksen järjestystä tai käyttäytyy muutoin sopimattomasti. Päätökseen voi hakea oikaisua Rikosseuraamusvi-

rastolta. Oikaisumenettelyssä annettuun päätökseen saa hakea valittamalla muutosta hallinto-oikeudelta.

Oikaisua on mahdollista hakea myös pätevyimis- ja jatkokoulutusta koskevaan kielteiseen päätökseen sekä opintosuorituksen arvosteluun ja vastaavaan opintoja koskevaan päätökseen. Ensiksi mainituissa tilanteissa oikaisua haetaan Rikosseuraamusvirastolta ja opintoja koskevien päätösten osalta koulutuskeskuksen johtajalta.

Jos henkilöä ei hyväksytä alan peruskoulutukseen, hän voi hakea Rikosseuraamusviraston päätökseen muutosta hallinto-oikeudelta sen mukaan kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

2.2. Muutokset yleisessä koulutusjärjestelmässä

Koulutusjärjestelmän kehittäminen perustuu valtioneuvoston hyväksymään viisivuotiseen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan. Koulutusjärjestelmä on lähivuosina suurien haasteiden edessä. Väestökehitys ja työvoiman ikääntyminen sekä samanaikainen tavoite nostaa työllisyysastetta edellyttävät koulutusjärjestelmältä joustavuutta ja kykyä muutokseen. Erityisiä painopisteitä ovat myös koulutusjärjestelmän tehokkuuden lisääminen, aikuisten koulutusmahdollisuuksien parantaminen sekä työelämän ja koulutuksen yhteyden lisääminen. Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä keskeistä on perusopetuksen maksuttomuus ja elinikäisen oppimisen periaate.

Nykyinen koulutusjärjestelmä muodostuu kolmesta tasosta: perusasteen koulutuksesta, toisen asteen koulutuksesta sekä korkeakoulutasosta.

Perusasteen eli yhdeksän vuotta kestävä oppivelvollisuuskoulutuksen jälkeen on mahdollista hakeutua toisen asteen koulutukseen, joka on kolmevuotinen. Toisen asteen koulutus muodostuu lukiosta tai ammatillisesta koulutuksesta. Tavoitteena on, että koko ikäluokka saisi toisen asteen koulutuksen.

Ammatillisesta koulutuksesta säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) ja sitä täydentävässä asetuksessa

(811/1998). Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeista sekä edistää työllisyyttä. Opintoja on viime vuosina kehitetty lisäämällä opiskelijoiden yksilöllisiä etenemismahdollisuuksia, laajentamalla oppisopimus-koulutusta sekä liittämällä perustutkintoihin näyttöön perustuva osoitus ammatillisten opintojen tavoitteiden saavuttamisesta. Näytötutkinnoista säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998). Koulutuksen työelämäläheisyyttä ja työpaikoilla tapahtuvaa oppimista on lisätty myös liittämällä tutkintoihin vähintään 20 opintoviikon laajuinen työssä oppimisjakso.

Toisen asteen koulutus antaa jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluun ja yliopistoon. Ammattikorkeakoulut on muodostettu aikaisemman opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutusta antaneista oppilaitoksista. Ammattikorkeakoulujen perustamisen myötä on opistoasteen koulutus poistunut yleisestä koulutusjärjestelmästä.

Vankeinhoitoalan nykyinen tutkintokoulutus poikkeaa koulutusjärjestelmän yleisestä rakenteesta. Vankeinhoidon perustutkinto on toisen asteen jälkeistä koulutusta. Vankeinhoidon koulutuskeskuksesta annetun asetuksen 13 §:n 1 momentin mukaan vankeinhoidon perustutkinto ja vankeinhoitotutkinto muodostavat yhdessä vankeinhoitoalan opistotutkinnon.

Ammattikorkeakouluista säädetään ammatikorkeakoululaissa. Ammattikorkeakoulut ovat monialaisia korkeakouluja, joiden toiminnassa korostuu työelämäyhteys. Lisäksi ne harjoittavat työelämää tukevaa tutkimus- ja kehitystyötä. Koulutuspoliittinen tavoite on antaa kahdelle kolmasosalle ikäluokasta korkea-asteinen koulutus. Ammattikorkeakouluopinnot on organisoitu 140—160 opintoviikon mittaisiksi koulutusohjelmiksi. Tällainen on muun muassa Laurea-ammattikorkeakoulussa suoritettava rikosseuraamusalan koulutusohjelma.

Koulutusrakenteen ohella myös oppilaan oikeuksissa ja velvollisuuksissa on tapahtunut kehitystä. Oppilaiden asema ja oikeusturva sekä heidän kurinpidollista rankaisemis-

taan koskevat asiat on perustuslain myötä aikaisempaa yksityiskohtaisemmin lain tasolla säädetty. Sääntely eri oppilaitoksissa on myös sisällöltään nykyisin varsin yhtenäistä.

2.3. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Esityksessä ei ehdoteta olennaisia muutoksia koulutuskeskuksen asemaan, tehtäviin tai koulutusjärjestelmään. Suurin osa muutoksista liittyy opiskeilijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevien säännösten täydentämiseen ja niiden siirtämiseen lain tasolle. Vertailua on tehty lähinnä muihin vastaaviin oppilaitoksiin Suomessa. Tämän vuoksi esitykseen ei ole sisällytetty laajaa kansainvälistä vertailua.

Uudistusta valmisteltaessa on selvitetty rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmien kehitystä muissa pohjoismaissa.

Rangaistuksen täytäntöönpanon tavoitteet ja yleiset periaatteet ovat pohjoismaissa varsin samanlaiset. Olennaista rikosseuraamusalalla on pyrkiä ehkäisemään uusintarikollisuutta muun muassa tuomituille järjestettävien kuntouttavien ja uusintarikollisuusriskiin vaikuttavien toimintaohjelmien avulla. Alan koulutuksesta vastaa kaikissa pohjoismaissa valtio. Ruotsissa on neljä valtion ylläpitämää koulutusyksikköä, Norjassa ja Tanskassa ooulutuskeskus.

Vartijan tehtäviin päteväntävän tutkinnon pituus on muissa pohjoismaissa selvästi Suomea pitempi. Ruotsissa yli puolet alan henkilökunnasta työskentelee nimikkeellä kriminalvårdare kriminaaliuillon ja vankeinhoidon tehtävissä ja tehtäviin päteväntävän tutkinnon suorittaminen kestää noin puoltolitoista vuotta. Norjassa vastaava koulutus kestää kaksi ja Tanskassa kolme vuotta. Norjassa henkilön on koulutuksen jälkeen työskenneltävä vuosi alan tehtävissä. Muussa tapauksessa hän joutuu maksamaan koulutuksen aikana saamansa tuet takaisin.

Ruotsissa koulutus sisältää myös korkea-koulutasoisia opintoja, ellei opiskelija ole jo aikaisemmin suorittanut käyttäytymis- tai yhteiskuntatieteellisiä opintoja. Yhteistyö muun koulutusjärjestelmän kanssa on tiivistä. Li-

säksi korostetaan työssä oppimista ja valvontahenkilöstön erikoistumismahdollisuuksia. Perustutkintovaiheen jälkeen on mahdollista suorittaa yksilöllisesti suunniteltuja jatkotutkintoja korkeakouluissa. Norjassa suunnitellaan tutkintokoulutuksen muuttamista kolmevuotiseksi ammattikorkeakoulututkinnoksi.

Ruotsissa uusien työntekijöiden valinnasta ja heidän kouluttamisestaan vastaa koulutuskeskus KRUT (Kriminalvårdens rekrytering och utbildning). Myös Norjassa ja Tanskassa opiskelijat valitsee koulutusyksikkö.

Valintamenettely on kaikissa pohjoismaissa samansisältöinen ja siihen kuuluu Ruotsia lukuun ottamatta fyysisen kunnon testi, haastattelu sekä mahdollisesti pääsykoe ja psykologinen testi. Ruotsissa painotetaan sosiaalisia taitoja ja psykologista soveltuvuutta.

2.4. Nykytilan arviointi

Koulutuskeskuksen tehtävälala on laajentunut siten, että se antaa ammatillista lisäkoulutusta Vankeinhoitolaitoksen ohella myös Kriminaaliuhoitolaitokselle. Koulutuskeskuksen nykyinen nimi viittaa vain osaan sen tehtävistä. Tarkoituksena on että koulutuskeskus osallistuisi muiden ammattioppilaitosten tapaan jatkossa aikaisempaa enemmän myös koulutusta palvelemaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Tulosohjausjärjestelmää ollaan parhaillaan kehittämässä muun muassa siten, että viraston johtajalla olisi aikaisempaa selkeämpi vastuu tavoitteiden saavuttamisesta ja viraston toiminnasta. Koulutuskeskuksessa merkittävää hallinnollista päätösvaltaa käyttää johtajan ohella johtokunta. Johtajan ja johtokunnan toimivalta on nyt osittain päällekkäinen. Koulutuskeskuksen johtamista ja sisäistä hallintoa tulisikin tältä osin selkeyttää. Samalla perussäännökset yksilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia päätöksiä tekevistä toimielimistä tulisi siirtää asetuksesta lain tasolle.

Koulutuskeskusta tulosoohjaa oikeusministeriö. Myös Rikosseuraamusvirastolla on tärkeä rooli koulutuskeskuksen toiminnan ohjauksessa. Suurin osa koulutuksesta annetaan rikosseuraamusalan henkilökunnalle ja Ri-

kosseuraamusvirasto on näin ollen koulutuksen suurin tilaaja. Rikosseuraamusviraston roolia koulutuskeskuksen ohjauksessa koulutuksen suurimpana tilaajana tulisi lisätä ja selkiyttää. Opiskeilijaa koskevat yksittäispäätökset tulisi kuitenkin kuulua Rikosseuraamusviraston sijasta koulutuskeskuksen omaan toimivaltaan. Tulevien uusien aluevankiloiden itsenäisyys koulutuksen hankkijoina ja yhteistyö Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa edellyttävät, että koulutuskeskuksen on pystyttävä nopeammin ja joustavammin vastaamaan rikosseuraamusalan koulutustarpeisiin sekä muiden ammattioppilaitosten tapaan osallistumaan myös toimialaansa liittyviin tutkimus- ja kehittämissankkeisiin. Myös nämä seikat puoltavat koulutuskeskuksen toiminnan ohjauksen ja päätöksentekomenettelyn kehittämistä.

Rikosseuraamusala ei ole erillinen kokonaisuus, vaan osa laajempaa toimintaketjua yhdessä poliisin, syyttäjän, tuomioistuinten ja paikallishallinnon kanssa. Yhteisenä tavoitteena tässä toimintaprosessissa on uusintarikollisuuden vähentäminen. Tehtäväkuvien ja osaamisen on vastattava tätä muutosta ja alan koulutuksen on omalta osaltaan pystyttävä tämä varmistamaan. Rikosseuraamusala joutuu kilpailemaan työvoimasta ikäluokkien pienessä muiden hallinnonalojen kanssa. Koulutusjärjestelmä ja jatkokoulutusmahdollisuudet ovat eräs osatekijä hyvän työnantajakuvan muodostumisessa.

Vankeinhoidon perustutkinto sijoittuu nykyisen toisen asteen ja korkea-asteen väliin. Alan erityisluonteen ja välittömän työvoiman tarpeen vuoksi on välttämätöntä huolehtia jatkossakin tämän muotoisella koulutuksella siitä, että alalle saadaan pätevää työvoimaa. Hakijamäärät alan peruskoulutukseen ovat viime vuosina nousseet alle 300 hakijasta yli 600 hakijaan (2004). Vuonna 2005 hakijamäärä laski 23 prosenttia. Laskuun ovat todennäköisesti vaikuttaneet muun koulutustarjonnan kasvu sekä vankeinhoitoalalla vireillä olevat suuret muutokset.

Toimintaympäristön ja työn sisällön muuttuminen edellyttävät muutoksia tutkinnon sisältöön. Tällaisia muutoksia ovat muun muassa uusien seuraamusmuotojen kehittyminen, uudet vangeille tarkoitetut toimintaohjelmat ja muut työtävät vankiloissa. Myös

useilla lainsäädäntömuutoksilla, esimerkiksi perustuslailla ja tulossa olevalla laajalla rangaistusten täytäntöönpanolainsäädännön kokonaisuudistuksella on vaikutusta alan työtehtäviin. Erikseen selvitettävänä onkin nykyisen vankeinhoidon perustutkinnon sisällön kehittäminen ja sen laajentaminen 53 opintoviikkoa pidemmäksi.

Ongelmana on saada alalle riittävästi koulutettua henkilökuntaa suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. Jo tällä hetkellä on valvonta- ja vartiointitehtävissä henkilökuntaa ilman asianmukaista koulutusta ja tällaisen henkilökunnan määrä etenkin eräissä Etelä-Suomen vankiloissa on huolestuttavan korkea. Selvitettävänä onkin parhaillaan mahdollisuudet myös näyttöjen kautta järjestettävään ammattitutkintoon tai oppisopimuskoulutuksen käynnistämiseen vartijan tehtäviin. Eräs keino ongelman ratkaisemiseksi on ollut myös tutkintoyhteistyö Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa ja tämän yhteistyön mahdollinen laajentaminen. Ammattikorkeakoulu-yhteistyö on mahdollistanut jatkokoulutusväylän alan oman tutkinnon suorittamisen jälkeen ja osaltaan lisännyt kiinnostusta hakeutua alalle. Ammattikorkeakoulun suorittaneista on tarkoitus jatkossa rekrytoida henkilökuntaa rikosseuraamusalan esimies- ja asiantuntijatehtäviin. Tutkinto korvaa esimiestehtäviin koulutuksen antaneen vankeinhoitotutkinnon. Myöhemmin saattaa tulla harkittavaksi, voitaisiinko rikosseuraamusalalle jatkossa kouluttaa henkilöstöä yhteistyössä muidenkin oppilaitosten kanssa alueellisin perustein.

Rikosseuraamusala on kehittynyt yhä vaativammaksi ja henkilöstön osaamisvaatimukset ovat kasvaneet. Yhteistyö yhteiskunnan muiden organisaatioiden kanssa on myös lisääntynyt. Kapea-alainen, vain yhdelle työntekijämäärältään varsin suppealle alalle pätevä koulutus ei ole enää sen paremmin työntekijän kuin työnantajankaan etu. Alalla tarvitaan monipuolista asiantuntemusta, jota ei ole enää taroituksenmukaista tuottaa kokonaan muusta vastaavantasoisesta koulutuksesta erillään.

Opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia sekä kurinpitoa koskevat säännökset ovat tällä hetkellä puutteelliset ja eräiltä osin säädos- tasoltaan liian alhaiset. Säännökset tulisikin

nostaa kaikilta osin lain tasolle ja vastaamaan myös muilta osin säännöksiä muissa vastaavissa oppilaitoksissa. Nykyisestä lainsäädännöstä puuttuvat lisäksi säännökset muun muassa opiskeluoikeuden menettämisestä, opiskelun keskeyttämisestä ja varoituksen antamisesta.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Hallinto

Esityksen tavoitteena on kehittää koulutuskeskuksen sisäistä hallintoa ja päätöksentekorakennetta siten, että koulutuskeskus pysyisi joustavammin toimimaan rikosseuraamusalan koulutustarpeita tyydyttävänä oppilaitoksena ja täydennyskoulutuskeskuseksi sekä osallistumaan myös henkilökunnan koulutusta palveleviin kehityshankkeisiin ja tutkimustyöhön. Koulutuskeskuksen tulisi omalta osaltaan kyetä vastaamaan vireillä olevan vankeinhoidon organisaatio- ja henkilöstörakenteen sekä toimintatapojen uudistamisen asettamiin haasteisiin sekä tukemaan omalla toiminnallaan uudistuksen toteuttamista.

Koulutuskeskuksen antama tutkintokoulutus koskee vain vankeinhoitoalaa, mutta muuta koulutusta annetaan sekä Vankeinhoidon laitoksen että Kriminaalihoitolaitoksen virkamiehille. Tämän vuoksi koulutuskeskuksen nimi ehdotetaan muutettavaksi tehtäviä paremmin kuvaavaksi Rikosseuraamusalan koulutuskeskukseksi. Myös lakiin sisältyvä määritelmä koulutuskeskuksen pääasiallisesta tehtävästä muotoiltaisiin osin uudelleen siten, että siinä mainittaisiin myös koulutuskeskuksen toimialaan liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta.

Rikosseuraamusalalla toteutettavan organisaatiouudistuksen yhteydessä kehitetään myös tulosohjausta ja johtamista. Tulosohjausmenettelyn kehittäminen on ajankohtaista myös muualla hallinnonalalla sekä koko valtionhallinnossa. Johtamiseen ja tulosohjauksen selkiyttämiseen liittyvät näkökohdat ovat olleet esillä myös koulutuskeskuksen sisäistä hallintoa ja toimivaltarakennetta kehitettäessä.

Viime vuosina on lakkautettu johtokuntia useista valtion virastoista. Tilalle on perustettu viraston johdon avuksi ja strategiseksi tueksi sekä sidosryhmäyhteyksien hoitamista varten laaja-alaisia neuvottelukuntia. Taustalla muutoksissa on ollut valtion keskushallintohankkeen ehdotukset ministeriöiden toiminnan tehostamisesta muun muassa hallinnonalojensa tulosohjausta terävöittämällä. Johtokuntien asema virastojen ohjauksessa ja johtamisessa ei ole ollut selkeä, vaan osittain päällekkäinen viraston johtajan kanssa. Ministeriö tekee tulossopimuksen viraston johtajan kanssa, jolloin hänellä on vastuu tulostavoitteiden saavuttamisesta, mutta viraston ylin päättävä elin on tästä huolimatta voinut olla johtokunta. Johtokunnalle ei tämän vuoksi ole muodostunut selkeää asemaa viraston ohjaus- ja johtamisprosessissa ja sen rooli on todellisuudessa voinut jäädä vähäiseksi. Johtokuntiin on liittynyt usein myös jääviysongelmia. Johtokunnan lakkauttamisen jälkeen tulosvastuu virastossa olisi yksin johtajalla ja ohjaus- ja johtamisjärjestelmä selkeämpi.

Myös koulutuskeskusta koskevaa lakia valmisteltaessa oli esillä vaihtoehto lakkauttaa johtokunta ja perustaa sen tilalle laaja-alainen eri sidosryhmistä koostuva neuvottelukunta toimimaan johtajan tukena oppilaitoksen johtamisessa ja kehittämisessä.

Asiaa valmisteltaessa päädyttiin kuitenkin säilyttämään aikaisempi johtamisrakente, mutta ehdottamaan johtokunnan tehtäviä ja kokoonpanoa muutettavaksi edellä selvitettyjen ongelmien välttämiseksi. Johtokunnan tehtävissä painottuisi aikaisempaa enemmän toiminnan kehittäminen ja strategiset linjaukset. Johtokunta olisi eri sidosryhmistä ja asiantuntijoista koostuva elin, joka kehittäisi koulutuskeskuksen toimintaa ja toisi sinne eri alojen osaamista. Myös asiasta saadut lausunnot tukivat johtokunnan säilyttämistä. Suurimmassa osassa vastaavista oppilaitoksista on edelleen johtokunta tai muu vastaava elin siihen liittyvistä johto-organisaation ja toimivallan osittaisesta päällekkäisyyksistä huolimatta. Johtokunnan säilyttämistä puolsi myös mahdollisuus sen jäsenyyden kautta turvata koulutuksen suurimman tilaajan eli Rikosseuraamusviraston vaikutus koulutusta koskeviin päätöksiin.

Koulutuskeskuksen toimintaan liittyvien yleisten linjausten lisäksi johtokunta päättäisi tutkintoon johtavan koulutuksen valintamettelystä sekä hyväksyisi oppilaitoksen tutkintosäännön, tutkintoon johtavan koulutuksen opetussuunnitelman ja johtajan päätöksistä tehdyt oikaisuvaatimukset.

Oikeusministeriöllä tai Rikosseuraamusvirastolla ei olisi enää päätösvaltaa opiskelijavalintaa, oikaisuvaatimuksia tai koulutuksen rakennetta ja sisältöä koskevissa asioissa, joiden päätöksentekorakenne selkiytyisi myös tältä osin.

Lakiehdotuksen mukaan johtajalla olisi ensisijainen vastuu tulostavoitteiden saavuttamisesta ja koulutuskeskuksen hallintoon liittyvistä yksittäispäätöksistä. Valtaosan henkilökuntaa koskevista asioista ratkaisisi johtaja. Hän päättäisi myös muun muassa tutkintokoulutuksen opiskelijavalinnasta ja opiskelijoiden kurinpidollisesta rankaisemisesta.

Koska johtaja ja johtokunta käyttävät julkista valtaa, perussäännökset kummankin pääasiallisista tehtävistä ja päätösvallista olisi perustuslain mukaisesti lain tasolla. Tarkemmat säännökset ja määräykset koulutuskeskuksen organisaatiosta ja tehtävistä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella ja johtajan vahvistamassa työjärjestyksessä.

Opettajakunnalle asetuksella säädetyt tehtävät liittyvät opetuksen suunnitteluun ja kehittämiseen. Niitä opettajat voivat valmistella ilman erillistä toimielintäkin koulutuskeskuksen sisäisen organisaation ja tulosaluiden puitteissa. Arvosanoista päättää nykyisin käytännössä asianomainen opettaja. Opiskelijavalintaa koskevaa menettelyä tullaan kehittämään, joten myöskään siihen liittyvien tehtävien osalta ei erillinen opettajakokousta koskeva säännös ole enää välttämätön. Vastaa vasti kuten johtoryhmästä myös opettajakokouksesta voidaan tarvittaessa määrätä koulutuskeskuksen työjärjestyksessä.

3.2. Opetus

Perussäännös vankeinhoitoalan ammatilliseen tutkintoon johtavasta koulutuksesta olisi lain tasolla. Tutkintoon johtava koulutus antaisi pätevyuden vartijan virkaan. Koska jatkotutkintona toiminutta vankeinhoitotutkin-

toa ei enää järjestetä, sitä koskevat maininnat poistettaisiin lainsäädännöstä. Yksityiskohdaisemmin tutkintokoulutuksesta ja muusta koulutuksesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Opetuksen kehittämisen yleisenä tavoitteena on, että koulutuskeskus keskittyisi tulevaisuudessa nimenomaan sellaisen opetuksen antamiseen, jota ei ole saatavissa muualta yhteiskunnasta. Tämä koskisi sekä tutkinto- että lisäkoulutusta.

Rikosseuraamusalan koulutustarpeita on selvitetty viime aikoina useissa eri yhteyksissä. Lokakuun alussa voimaan tuleva organisaatiouudistus muuttaa laajasti vankeinhoitoalan virkanimikkeitä, tehtäväkuvia ja kelpoisuusvaatimuksia. Tehtävien muuttuminen vaativammiksi ja yleinen kehitys yhteiskunnassa edellyttävät koulutustason nostamista myös rikosseuraamusalalla. Kouluttamattomien vartijoiden määrä on suuri. Koulutuskeskuksen ei ainoana näihin tehtäviin kelpoisuuden tuottavana oppilaitoksena ole ollut mahdollista resurssiensa puitteissa huolehtia siitä, että laitosten käytettävissä olisi riittävä määrä koulutettuja vartijoita. Ongelman voidaan arvioida pahenevan suurten ikäluokkien poistuman lisääntyessä.

Vankeinhoitolalle soveltuvaa koulutusta on runsaasti saatavilla myös yleisen koulutusjärjestelmän kautta. Yleinen kehitys koulutusjärjestelmässä on se, että ammattitutkinnoita voidaan suorittaa enenevässä määrin myös vaihtoehtoisilla tavoilla esimerkiksi oppisopimuskoulutuksena tai näyttötutkinnoina. Nämä vaihtoehdot ovat parhaillaan selvityksen kohteena myös rikosseuraamusalalla. Selvitys valmistuu syksyllä 2006.

Vankeinhoidon perustutkinnon rakennetta ja pituutta selvitti marraskuun lopussa ehdotuksensa jättänyt työryhmä. Työryhmä ehdotti koulutuksen pidentämistä nykyisestä 53 opintoviikosta 80 viikon mittaiseksi siten, että harjoittelua ja työssä oppimista lisättäisiin. Ehdotuksessa painotettiin työelämälähtöisyyttä ja työelämän kehittämisenäkökulmaa sekä teoriaopetuksen ja harjoittelun parempaa kytkemistä toisiinsa. Myös opiskelijoiden opintososiaalisia etuja kehitettäisiin. Työryhmän ehdotukset ovat parhaillaan jatkovalmistelun kohteena, joten sitä samoin

kuin muitakaan vaihtoehtoisten opintoväylien muotoja ei ole voitu ottaa tätä ehdotusta laadittaessa huomioon.

Valintaperusteet tutkintoon johtavaan koulutukseen säilyisivät uudessa laissa pääosin ennallaan, mutta päätöksentekomenettelyä muutettaisiin. Valintamenettelystä päättäisi johtokunta ja valintapäätöksen tekisi Rikosseuraamusviraston sijasta johtaja. Valintaa koskevaan päätökseen voisi hakea oikaisua johtokunnalta ja sen päätökseen edelleen muutosta hallinto-oikeudelta.

Opiskelijavalinnat on 1990-luvun lopulta alkaen valmistellut oikeusministeriön asettama kolmejäseninen valintalautakunta. Valintalautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat olleet Rikosseuraamusvirastosta ja lautakunnan jäsenet edustaneet koulutuskeskusta ja vankiloita. Menettely valintalautakunnan toimesta toteutettuine henkilökohtaisine haastatteluineen on ollut varsin raskas, joten valintamenettelyä on tarkoitua kehittää. Tämän vuoksi valintalautakuntaa ei sen edellisen toimikauden päättyessä asetettu enää uudelleen, vaan sen toimikautta jatkettiin kesäkuun loppuun 2006 saakka. Jatkossa opiskelijavalinnan valmistelisi koulutuskeskuksen henkilökunta ja apuna voitaisiin käyttää erilaisia valmistelukokoonpanoja johtokunnan ja johtajan harkinnan mukaan.

Tutkintokoulutuksen lisäksi koulutuskeskus antaisi edelleen myös täydennys- ja muuta lisäkoulutusta rikosseuraamusalan henkilökunnalle. Täydennyskoulutuksen tarve on lähivuosina erityisen suuri alan lainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyen. Uuden vankeuslain mukaisten toimintatapojen omaksuminen edellyttää koko henkilöstön koulutuksen kehittämistä.

Jatkossa koulutuskeskuksen tehtävissä korostuisi erityisesti myös alalle perehdyttävää lisäkoulutusta. Sitä tarvitaan rekrytoitaessa rikosseuraamusalan tehtäviin muun alan tutkintokoulutuksen suorittanutta henkilökuntaa.

Vankeinhoitolaitoksen organisaatiouudistusta valmisteltaessa on pidetty välttämättömänä sitä, että Vankeinhoitolaitoksella olisi edellytykset saada palvelukseensa myös yleisen koulutusjärjestelmän kouluttamaa henkilökuntaa, jolle annettaisiin perehdyttämiskoulutuksena riittävä vankeinhoitotyön

osaaminen. Vankeinhoitotyössä tarvittavat keskeiset valmiudet, jotka liittyvät vapautensa menettäneiden asianmukaiseen kohteluun, rikoksetonta elämää tukeviin toimintatapoihin sekä pakkovallan käyttöön yleisesti, on osin saatavissa myös yleisen koulutusjärjestelmän kautta. Merkittävä osa perehdyttämiskoulutuksena annettavasta rikosseuraamusalan erityisosaamisesta on kuitenkin myös jatkossa tarkoituksenmukaista järjestää alan omana koulutuksena. Erityisenä vankeinhoidollisena osaamisvaatimuksena tulee kyseeseen muun muassa lainmukaisen pakkovallan käyttö suljetuissa vankilaolosuhteissa. Tällöin on kyse esimerkiksi henkilöön kohdistuvista tarkastustoimenpiteistä ja voimankäyttövälineiden käytöstä.

Muun kuin vankeinhoitoalan koulutuksen saanut henkilö tuo vankeinhoitoon oman ammattialansa osaamisen. Sitä täydennetään tarvittavissa määrin alan erityisosaamisella, joka liittyy nimenomaan poikkeuksellisiin, suljettuihin ja turvallisuuspainotteisiin vankilaolosuhteisiin.

Laissa säädettäisiin aikaisempaan tapaan myös yhteistyöstä Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa ammattikorkeakoulututkintoon johtavan rikosseuraamusalan koulutusohjelman järjestämisessä. Alan työllisyyden turvaamiseksi voisi olla eduksi, jos rikosseuraamusalaan liittyviä opintoja olisi mahdollista suorittaa useammassakin oppilaitoksissa eri puolella maata. Laissa oleva säännös yhteistyöstä Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa ei kuitenkaan estä sopimasta myös muiden oppilaitosten kanssa siitä, että ne sisällyttäisivät opetukseensa myös rikosseuraamusalaan liittyviä kokonaisuuksia. Varsinaisen tutkintokoulutuksen järjestettäisiin kuitenkin edelleen Laurea-ammattikorkeakoulussa.

3.3. Opiskelijoiden oikeudet ja velvollisuudet

Eräs esityksen olennainen tavoite on uudistaa koulutuskeskusta koskevat säännökset siten, että ne vastaisivat säädöstasoltaan sekä säännösten tarkkarajaisuuden ja yksityiskoh-taisuuden osalta perustuslain asettamia vaatimuksia. Päätösvallasta ja päätöksentekome-

nettelystä säädettäisiin laissa aikaisempaa tarkemmin. Samoin lain tasolla säädettäisiin alan tutkintokoulutuksesta, opiskelijoiden valintaperusteista ja niiden vahvistamisesta sekä opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista, heihin kohdistuvista kurinpidollisista seuraamuksista ja oikeusturvasta. Sääntely vastaisi tilannetta muissa vastaavissa oppilaitoksissa.

Kokonaan uusia olisivat säännökset opetuskielestä, virkapuvun käytöstä ja vaitiovelvollisuudesta. Tutkintokoulutuksen osalta säädettäisiin myös muun muassa opiskelijaksi ilmoittautumisesta, opiskeluajasta ja työharjoittelusta. Nykyisessä laissa ei ole myöskään säännöksiä opiskeluoikeuden menettämisestä, opiskelun keskeyttämisestä eikä huomautuksen ja varoituksen antamisesta. Uusia olisivat myös säännökset työturvallisuudesta ja järjestyssäännöstä.

Poliisikoulutuksesta annetun lain (68/2005) 7 §:n mukaan poliisin perustutkintoa suorittava on velvollinen osallistumaan päihdetestiin, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hän esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai harjoitteluun liittyvässä työssä. Vastaava säännös on ehdotettu otettavaksi myös pelastusalan koulutusta koskevaa lakiin (HE 222/2005 vp). Koska vankeinhoitoviranomaiset käyttävät pakkotoimenpiteitä ja ovat oikeutettuja voimakeinojen käyttöön, tulisi vastaava säännös sisällyttää myös Rikosseuraamusalan koulutuskeskusta koskevaan lakiin.

Opiskelijan kurinpitoa koskevat asiat käsitelisi johtaja ja niistä tehdyt oikaisuvaatimukset johtokunta. Menettelysäännökset olisivat aikaisempaa tarkemmat. Muutoksenhaku johtokunnan päätökseen tapahtuisi hallintolainkäyttölain mukaan. Joissakin oppilaitoksissa oppilaiden kurinpitoasioiden ja oikaisuvaatimusten käsittelyä varten on erillinen elin. Sellaisen perustaminen oli esillä myös koulutuskeskusta koskevaa lakia valmisteltaessa. Koska koulutuskeskus on melko pieni oppilaitos, jossa kurinpito- ja oikaisuvaatimusasioita on vain muutamia vuosittain, ei erillisen elimen perustamista pidetty tarkoituksenmukaisena.

Voimassa olevan asetuksen 21 §:n mukaan koulutuskeskuksen oppilaskuntaan kuuluvat kaikki ammatillisia tutkintoja suorittavat

opiskelijat. Lakiin tai asetukseen ei sisällytetäisi enää oppilaskuntaa koskevaa erityissäännöstä. Vastaavaa säännöstä ei ole poliisikoulutusta koskevassa laissa ja se ehdoteetaan poistettavaksi myös Pelastusopistoa koskevasta laista.

Perustuslakivaliokunta on tulkinut perustuslain yhdistymisvapautta koskevaa säännöstä siten, ettei yhdistyksen jäsenyys voi perustua automaattiseen suoraan lain perusteella määräytyvään jäsenyyteen. Säännöksen kumoaminen ei estä järjestämästä oppilaiden mahdollista yhteistoimintaa omaehtoiselta pohjalta.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Lailta selkeytettäisiin oppilaitoksen asemaa koulutuksen tuottajana ja parannettaisiin sen mahdollisuuksia tarjota rikosseuraamusalan yksiköille joustavammin niiden tarpeisiin soveltuvaa koulutusta. Uudistus on yhteydessä myös rikosseuraamusalalla lokakuun alussa 2006 toteutettavaan laajaan toiminnan ja organisaation uudistamishankkeeseen, jossa koulutuskeskuksella olisi merkittävä rooli henkilökunnan kouluttajana sekä myös uusin toimintatapojen ja -ohjelmien kehittäjänä, kouluttajana ja arvioijana. Lisäksi koulutuskeskus voisi jatkossa resurssiensa puitteissa osallistua nykyistä enemmän opetustoimintaansa liittyen myös alan työelämän yleiseen kehittämiseen.

Ammattitutkinnon ohella koulutuskeskus antaisi nimenomaan sellaista alaan liittyvää koulutusta, jota ei ole saatavissa yhteiskunnan muun koulutustarjonnan kautta.

Koulutuskeskus olisi edelleen oikeusministeriön alainen tulosyksikkö, joka tekee vuosittain tulossopimuksen oikeusministeriön kanssa. Uudistuksen yhteydessä tulossopimusmenettelyä kuitenkin kehitettäisiin muun muassa siten, että Rikosseuraamusvirasto koulutuksen tilaajana olisi siinä aikaisempaa enemmän mukana. Muuten Rikosseuraamusalan koulutuskeskusta, sen antamaa koulutusta ja koulutuksen kehittämistä kos-

keva toimivalta olisi koulutuskeskuksella. Muiden oppilaitosten tapaan opiskeilijavaliinnoista tutkintokoulutukseen päättäisi johtaja.

Johtokunta olisi nykyistä laaja-alaisempi ja edistäisi asiantuntemuksensa avulla koulutuksen kehittämistä, yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa sekä toiminnan strategista kehittämistä.

4.2. Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla lailla ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Koulutuskeskuksen toimintaa ei laajenneta eikä supisteta eikä lakiehdotuksen toteuttaminen edellytä investointeja. Koulutuskeskuksen toiminnassa tapahtuvat painopisteiden muutokset, muun muassa osallistuminen aikaisempaa enemmän täydennys- ja perehdyttämiskoulutukseen sekä toimialan kehittämistoimintaan, on tarkoitus toteuttaa resurssien sisäisillä siirroilla käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa. Vastuu alan henkilökunnan koulutuksesta säilyy myös jatkossa koulutuskeskuksen pääasiallisena ja ensisijaisena tehtävänä.

Koulutuskeskuksen käytettävissä olevilla resursseilla on mahdollista kehittää sekä tutkinto- että täydennyskoulutusta määrällisesti ja laadullisesti. Muun muassa vankeinhoitotutkinon opetuksen lopettaminen sekä kehitettävät uudet opetusmenetelmät vapauttavat resursseja muihin tehtäviin. Täydennyskoulutuksen kustannuksia vähentänee jatkossa jonkin verran myös aluevankiloiden lisääntyvä alueellinen yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa, alueelliset koulutustilaisuudet sekä koulutusmateriaalien tuottaminen aluevankiloiden käyttöön. Toisaalta alan ulkopuolisen tutkinon suorittaneiden perehdyttämiskoulutus vie aikaisempaa enemmän resursseja. Henkilöstön toimenkuissa ja tehtävissä tapahtuvat muutokset voidaan toteuttaa koulutuskeskuksen henkilöstön sisäisillä uudelleenjärjestelyillä.

Vankeinhoidon perustutkinon sisältöä on tarkoitus kehittää ja sen kestoja pidentää. Tämä tapahtuu kuitenkin erillisessä hankkeessa ja siitä päätetään myöhemmin erikseen. Tutkintokoulutuksen kustannukset ovat tällä

hetkellä varsin korkeat. Kustannuksia nostaa opiskelun osittainen palkallisuus. Tämän vuoksi samassa yhteydessä arvioitaisiin myös mahdollisuudet oppisopimuskoulutuksen käynnistämiseen ja muihin vaihtoehtoihin tapoihin tutkintokoulutuksen järjestämisessä. Koulutuskustannuksia voitaisiin alentaa myös verkko-opetusmahdollisuuksia lisäämällä ja muita opetusmenetelmiä kehittämällä. Samassa yhteydessä arvioidaan myös opintososiaalisiin etuihin mahdollisesti tarvittavat tarkistukset.

4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vankeinhoitohenkilöstön ammattitaitovaatimukset tulevat entisestään monipuolistumaan. Tämä heijastuu myös vankeinhoidon henkilöstön rakenteeseen ja toimenkuviin. Koulutuksen tulee reagoida muutoksiin ja kehittyä uusia vaatimuksia vastaavaksi. Vankeinhoidon koulutuksen tavoite on tuottaa sellaista osaamista, jonka avulla taataan tuomitun, henkilökunnan ja yhteiskunnan turvallisuus. Lisäksi koulutuksen tulee antaa keinoja edistää tuomitun valmiuksia omaksua rikokseton ja päihitteetön elämäntapa ja yleensäkin tukea tuomittujen mahdollisuutta sijoittua yhteiskuntaan ja ylläpitää hyvinvointiaan. Annettavaa koulutusta on tarkoitus oppisisältöjen ohella kehittää muun muassa siten, että lähiopetuksen rinnalle keskeisenä oppimismuotona nostetaan työharjoittelu. Tarkoituksena on, että jatkuvan teorian ja käytännön yhteen nivoutumisen seurauksena opiskelijalle muodostuu laajoja tietorakenteita, joiden avulla hän voi ymmärtää yksittäisiä havaintoja ja kokemuksia. Laaja-alainen ja kokemuksen kautta oivallettu tieto helpottaa myös muutoksiin sopeutumista ja osallistumista vankeinhoidon työmuotojen kehittämiseen.

Peruskoulutuksen koulutettavamäärät ovat viime vuosina olleet 80 tutkintoa vuodessa. Tällä koulutettavamäärällä ei ole kuitenkaan pystytty juurikaan vähentämään kouluttamattomien vartijoiden määrää. Tämän vuoksi ja koska koulutuksen kestoja tulisi toisaalta lisäntyneiden ammattitaitovaatimusten ja yleisessä koulutusrakenteessa tapahtuneiden muutosten myötä pidentää, tulee tutkinon järjestämistapaa arvioida uudelleen hyödyn-

täen myös yhteistyömahdollisuudet yhteiskunnan muun koulutusjärjestelmän kanssa.

Tavoitteena vankeinhoitoalan koulutusta kehitettäessä on ollut koulutuksen verrannollisuus muun ammatillisen koulutuksen kanssa. Vankeinhoitotutkinnon poistaminen alan koulutusjärjestelmästä on askel tähän suuntaan. Yleisessä koulutusjärjestelmässä tapahtuva rakenteellinen, sisällöllinen ja pedagoginen kehitys on sisällytettävä myös vankeinhoidon koulutukseen. Ehdotetulla lailla yhtenäistettäisiin oppilaitosta koskevat säännökset suhteessa muuhun koulutusjärjestelmään.

Kuten edellä on todettu, koulutuskeskus keskittyisi vastaisuudessa erityisesti sellaisen koulutuksen antamiseen, jota ei ole saatavissa muista oppilaitoksista. Muun koulutuksen osalta turvaututtaisiin aikaisempaa enemmän yhteiskunnan yleisiin koulutuspalveluihin ja alueelliseen yhteistyöhön paikallisten oppilaitosten kanssa.

Muuten esityksessä on pääosin kysymys asetuksen tasoisten säännösten nostamisesta lain tasolle ja niiden tarkentamisesta ja täsmäntämisestä vastaamaan yleistä koulutuslainsäädäntöä. Ehdotetulla lailla parannetaan opiskelijoiden oikeusturvaa, koska heidän oikeutensa ja velvollisuutensa ja heihin koh-

distuvat kurinpidolliset tai muut seuraamukset olisi säännelty voimassa olevia säännöksiä tarkemmin ja täsmällisemmin.

5. Asian valmistelu

Lakiehdotus on valmisteltu oikeusministeriössä yhteistyössä Vankeinhoidon koulutuskeskuksen kanssa.

Lakiehdotuksesta on sen eri käsittelyvaiheissa kuultu Rikosseuraamusvirastoa ja koulutuskeskuksen henkilökuntaa sekä opetusministeriötä. Asiaa on käsitelty useita kertoja myös koulutuskeskuksen johtokunnassa ja siitä on pyydetty Rikosseuraamusviraston, Kriminaalihuoltolaitoksen ja vankiloiden johtajien sekä alan ammattijärjestöjen lausunnot.

Lisäksi asiasta järjestettiin kuulemistilaisuus, jonne oli kutsuttu oikeusministeriön, opetusministeriön, Rikosseuraamusviraston, opetushallituksen, Laurea-ammattikorkeakoulun sekä Vankeinhoidon koulutuskeskuksen ja alan henkilöstöjärjestöjen edustajat.

Valmistelun kuluessa esitetyt olennaisimmat näkökohdat on otettu lakiehdotuksen sisällössä huomioon.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Asema ja tehtävät. Lailla ehdotetaan uudistettavaksi Vankeinhoidon koulutuskeskusta koskeva laki vastaamaan nykyistä koulutuslainsäädäntöä ja koulutuskeskuksen muuttuneita tehtäviä. Samalla koulutuskeskuksen nimi muutettaisiin tehtäviä paremmin vastaavaksi. Koulutuskeskuksen asema oikeusministeriön alaisena ja sen tulosohtauksessa toimivana oppilaitoksena säilyisi ennallaan.

Koulutuskeskuksen keskeinen tehtävä olisi antaa rikosseuraamusalalla tutkintoon johtavaa koulutusta ja ammatillista lisäkoulutusta. Tutkintoon johtava koulutus koskisi vankeinhoitoalaa kuten nykyisinkin ja tuottaisi kelpoisuuden vartijan virkaan. Tutkintoon johtavasta koulutuksesta säädettäisiin lain 6 §:ssä. Lisäkoulutus olisi ammatillisia valmiuksia ylläpitävää ja kehittävää täydennyskoulutusta ja sitä annettaisiin sekä Vankeinhoitolaitoksen että Kriminaalihoitolaitoksen henkilöstölle. Lisäksi annettaisiin muun alan tutkinnon suorittaneille perehdyttämiskoulutusta rikosseuraamusalan tehtäviin.

Yhteistyöstä Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa rikosseuraamusalan koulutusohjelman järjestämisessä säädettäisiin lain 28 §:ssä.

Vankeinhoitoalan esimiestehtäviin pätevyyden tuottavan vankeinhoitotutkinnon järjestäminen on päätetty lopettaa ammattikorkeakoulutasoisesta koulutuksesta laajentumisen myötä, joten sitä koskevat maininnat poistettaisiin lainsäädännöstä. Muiden ammattipilaitosten tavoin koulutuskeskus osallistuisi myös toimialaansa liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Lähivuosina tämä liittyisi erityisesti koulutuksen ja opetusmenetelmien kehittämisen ohella uuden vankeuslainsäädännön mukaisten tavoitteiden toteutumiseen. Tätä koskeva säännös siirrettäisiin muutettuna asetuksesta lain tasolle.

Tarkemmat säännökset koulutuskeskuksen tehtävistä annettaisiin valtioneuvoston ase-

tuksella.

2 luku. Hallinto

2 §. Johtokunta. Koulutuskeskuksessa olisi johtokunta kuten nykyisinkin, mutta sen tehtäviä ja kokoonpanoa muutettaisiin. Johtokunta vastaisi johtajan ohella oppilaitoksen johtamisesta ja kehittämisestä. Johtokunnalle kuuluisi myös julkisen vallan käyttöä, koska se käsittelee muun muassa oppilaiden tekemät oikaisuvaatimukset. Tämän vuoksi johtokunnan tehtävistä ja toimivaltuuksista sekä toimikauden pituudesta säädettäisiin lain tasolla. Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä.

Nykyiseen tilanteeseen verrattuna johtokunta toimisi aikaisempaa selvemmin oppilaitoksen toimintalinjoista ja strategisesta kehittämisestä vastaavana elimenä. Samalla sen kokoonpanoa laajennettaisiin ja eri sidosryhmien edustusta lisättäisiin.

Johtokunnan asettaisi oikeusministeriö neljäksi vuodeksi kerrallaan. Sen tehtävänä olisi ohjata, valvoa ja kehittää koulutuskeskuksen toimintaa. Lisäksi johtokunta päättäisi tutkintokoulutuksen valintamenettelystä (10 §) ja ratkaisisi sen käsiteltäväksi saatetut oikaisuvaatimukset (30 §). Edelleen johtokunta hyväksyisi oppilaitoksen tutkintosäännön sekä tutkintokoulutuksen opetussuunnitelman (7 §). Johtokunta voisi vahvistaa opetussuunnitelman myös muuta koulutusta varten.

Johtokunnan tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tarkoituksena on, että myöhemmin annettavan asetuksen nojalla johtokunta päättäisi muun muassa koulutuskeskuksen toimintalinjoista sekä neuvottelutavoitteista oikeusministeriön kanssa käytäviä tulosneuvotteluja varten.

Johtokunnassa olisi puheenjohtajan lisäksi vähintään seitsemän muuta jäsentä, joista kullekin oikeusministeriö määräisi henkilökohtaisen varajäsenen. Jäsenet edustaisivat

opetusalaa, rikosseuraamusalaa sekä muuta koulutuskeskuksen toiminnan kannalta keskeistä asiantuntemusta. Osa jäsenistä nimitäisiin Rikosseuraamusviraston ehdottamista henkilöistä. Johtokuntaan kuuluisi nykyiseen tapaan myös koulutuskeskuksen henkilökunnan edustaja.

Voimassa olevan lain mukaan oikaisua johtokunnan tai koulutuskeskuksen virkamiehen päätökseen haetaan johtajalta tai Rikosseuraamusvirastolta. Opiskeilijavalintaa koskevaan Rikosseuraamusviraston päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta. Koska päätöksentekorakennetta ehdotetaan uudessa laissa kehitettäväksi, päätöksenteko sekä henkilökuntaa että oppilaita koskevissa asioissa keskitettäisiin koulutuskeskuksen johtajalle. Opiskeilijoita koskevista yksittäisistä asioista vain oikaisuvaatimukset olisivat jatkossa johtokunnan toimivaltaan kuuluvia.

3 §. Asian käsittely johtokunnassa. Uuden lain mukaan oikaisuvaatimukset opiskelijan kurinpitoa ja eräitä muita hänen oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskevissa asioissa käsittelee johtokunta. Koska johtokunnalle kuuluisi julkisen vallan käyttöä, myös sen päätöksentekomenettelystä tulisi säätää lain tasolla.

Johtokunta olisi päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtaja ja vähintään kolme muuta jäsentä. Päätökset tehtäisiin yksinkertaisella ääntenemmistöllä. Äänten mennessä tasan päätökseksi tulisi se mielipide, johon puheenjohtaja on yhtynyt, opiskeluoikeuden menettämistä ja opiskelun keskeyttämistä sekä varoituksen antamista ja koulutuskeskuksesta erottamista koskevassa asiassa kuitenkin lievempi kanta.

Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan asiat ratkaistaan pääsääntöisesti esittelystä. Asian käsittelystä johtokunnassa säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tarkoituksena on, että asioiden esittelijänä toimisi johtaja tai hänen määräämänsä koulutuskeskuksen virkamies. Johtaja ei voisi kuitenkaan toimia esittelijänä asioissa, jotka koskevat hänen päätöksistään tehtyjä oikaisuvaatimuksia. Asetuksella säädettäisiin myös sihteerin tehtävien hoitamisesta, koolle kutumisesta sekä johtokuntatyöstä maksettavista palkkioista.

Asioiden käsittelyssä noudatettaisiin hallin-

tolain (434/2003) säännöksiä. Myös johtokunnan jäsenten esteellisyys määräytyisi hallintolain mukaan.

4 §. Johtaja. Koulutuskeskuksella olisi johtaja, jonka keskeisenä tehtävänä olisi johtaa ja kehittää koulutuskeskuksen toimintaa sekä vastata toiminnan tuloksellisuudesta ja tulostavoitteiden saavuttamisesta. Tähän kuuluisi myös vastuu siitä, että koulutuskeskuksessa annettava opetus vastaa niitä laatuvaatimuksia, joita vastaavan tasoiselle opetukselle yhteiskunnassa yleensä asetetaan. Johtajan tulisi valvoa myös koulutuskeskuksen muun toiminnan laadukkuutta sekä vastata yhdessä johtokunnan kanssa koulutuskeskuksen toiminnan kehittämistä. Osana hallinnonalan tulosohtausjärjestelmän kehittämistä johtajalla olisi nykyistä selkeämpi vastuu laitoksen toiminnasta ja tuloksista.

Johtajan tehtävistä säädettäisiin tarkemmin tämän lain 3 §:n sekä 3 ja 4 luvun ohella valtioneuvoston asetuksella. Johtajan toimivalta henkilökuntaa, opiskelijoita ja oppilaitoksen sisäistä hallintoa koskevissa asioissa lisäntyisi.

Johtaja valitsisi opiskelijat tutkintokoulutukseen kuten oppilaitoksissa yleensä. Rikosseuraamusvirastolle tällä hetkellä kuuluva päätösvalta siirtyisi siis tältä osin oppilaitokselle itselleen. Rikosseuraamusviraston koulutuksen suurimpana tilaajana tulisi kuitenkin voida vaikuttaa olennaisesti koulutuskeskuksen toimintaan liittyviin päätöksiin. Tämän vuoksi sen edustus johtokunnassa olisi aikaisempaa laajempi. Johtajan opiskelijavalintaa koskeva päätös pohjautuisi laissa säädettyihin valintaperusteisiin sekä valintamenettelyyn, josta päättäisi johtokunta. Säännökset erillisestä valintalautakunnasta kumottaisiin. Tällä hetkellä valintamenettelyyn kuuluu muun muassa hakijoiden haastattelut, jotka kolmijäseninen valintalautakunta suorittaa. Jatkossa koulutuskeskus voisi itse harkita, miten valintamenettely käytännössä toteutettaisiin ja käyttää siinä apuna koulutuskeskuksen omaa henkilökuntaa.

Johtajalle siirtyisi opiskelijan kurinpitoa koskeva päätöksenteko, josta tällä hetkellä vastaa johtokunta. Johtaja päättäisi myös opiskelun keskeyttämisestä ja opiskeluoikeuden menettämisestä. Myös valtaosa henkilökuntaa koskevasta päätöksenteosta kuuluisi

johtajalle. Hän päättäisi koulutuskeskuksen toimivaltaan kuuluvat nimitysasiat. Hänelle kuuluisi päätösvalta myös koulutuskeskuksen resurssien käytöstä sekä henkilökunnan tehtävistä ja työnjaosta. Lisäksi johtaja vahvistaisi koulutuskeskuksen työjärjestyksen ja hyväksyisi oppilaitoksen järjestyssäännön. Johtaja vastaisi myös asioiden valmistelusta ja esittelystä koulutuskeskuksen johtokunnassa lukuun ottamatta sellaisia oikaisuvaatimuksia koskevia asioita, joissa hän itse on ollut päätöksentekijänä. Johtajan tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Johtajan nimittäisi oikeusministeriö kuten nykyisinkin, mutta asetuksen sijasta tämä todettaisiin lain tasolla.

5 §. Päätösvalta. Pykälässä säädettäisiin johtajalle kuuluvasta yleistoimivallasta ratkaista koulutuskeskusta koskevat asiat, jollei laissa tai valtioneuvoston asetuksessa toisin säädetä. Osa koulutuskeskusta koskevista asioista on säädetty kuuluvan johtokunnan toimivaltaan. Johtajan vahvistamassa työjärjestyksessä voitaisiin lisäksi määrätä, että osan koulutuskeskukselle kuuluvista asioista ratkaisee muu koulutuskeskuksen virkamies kuin johtaja. Tällä tarkoitettaisiin muita kuin laissa tai valtioneuvoston asetuksessa nimenomaan johtajan ratkaistavaksi säädettyjä asioita.

Asiat ratkaistaisiin pääsääntöisesti esittelystä. Poikkeuksia voitaisiin tehdä työjärjestyksessä erikseen määritellyissä asiaryhmissä.

3 luku. Opetus ja tutkinnot

6 §. Ammatilliseen tutkintoon johtava koulutus. Koulutuskeskuksen tehtävänä on lakiehdotuksen 1 §:n mukaan antaa rikosseuraamusalalla tutkintoon johtavaa koulutusta ja ammatillista lisäkoulutusta. Tarkemmin tutkintoon johtavasta koulutuksesta säädettäisiin lain 3 luvussa.

Tällä hetkellä vankeinhoitoalan tutkintoja ovat vankeinhoidon perustutkinto ja vankeinhoitotutkinto. Perustutkinto antaa kelpoisuuden vangin valvonta- ja ohjaustehtäviin ja jatkotutkinto eli vankeinhoitotutkinto vankeinhoitoalan esimiestehtäviin. Vankeinhoi-

totutkinto on opistotason tutkinto, jollaisia nykyisessä koulutusjärjestelmässä ei enää ole. Vankeinhoitotutkinnon järjestäminen on päätetty lakkauttaa ja rekrytoida henkilöt rikosseuraamusalan esimiestehtäviin ammattikorkeakoulutuksen kautta. Tämän vuoksi lakiin ei sisällytetä säännöstä valvonnan esimiestehtäviin koulutuksen antavasta vankeinhoitotutkinnosta. Lain voimaantullessa kesken olevat vankeinhoitotutkinnon opinnot olisi kuitenkin mahdollista suorittaa loppuun siirtymäsäännöksen perusteella.

Lakiehdotuksen 6 §:ssä tarkoitettu ammatillinen tutkinto koskisi vankeinhoitoalaa kuten nykyisinkin. Kriminaalihuoltolaitoksen virkamiehet ovat pääosin saaneet yleisen koulutusjärjestelmän mukaisen koulutuksen. Tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta säädetään rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (84/2006). Asetuksen 25 §:n mukaan kelpoisuusvaatimuksena vartijalla on vankeinhoitoalan ammatillinen tutkinto. Asetus tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2006.

Tutkintoon johtavaan koulutukseen sisältyisi aikaisempaan tapaan käytännön harjoittelua työpaikoilla ja opiskelija olisi velvollinen osallistumaan siihen suorittaakseen hyväksytysti alan ammatillisen tutkinnon. Työharjoittelujaksoista säädettäisiin lain 18 §:ssä. Tutkinnon sisällön uudistamista ja opintojen laajuutta mietitään parhaillaan erillisessä hankkeessa.

7 §. Koulutuksen perusteet ja opetus suunnitelma. Tarkemmat säännökset vankeinhoitoalan tutkinnoista ovat nykyisin asetuksen tasolla. Tutkintojen sisällöstä ja rakenteesta päättää oikeusministeriö ja tutkintojen toteuttamistavasta Rikosseuraamusvirasto. Ehdotetun lain mukaan tutkintokoulutuksen tavoitteista, laajuudesta, rakenteesta ja muista perusteista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella ja määrättäisiin sen nojalla koulutuskeskuksen tutkintosäännössä. Myös muusta koulutuksesta säädettäisiin tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella. Tällä tarkoitettaisiin erityisesti alan henkilökunnalle annettavaa täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutuksena annettaisiin rikosseuraamusalan eli Vankeinhoitolaitoksen ja Kriminaalihuoltolaitoksen palveluksessa olevalle henkilöstölle sen ammatillisia valmiuksia parantavaa kou-

lutusta.

Lisäksi koulutuskeskus antaisi perehdyttämiskoulutusta alan tehtäviin silloin kun tehtäviin palkataan muun kuin alan oman tutkinnon suorittanut henkilö.

Opetusministeriön alaisessa ammatillisessa koulutuksessa opetussuunnitelmat hyväksyy koulutuksen järjestäjä. Lakiehdotuksen mukaan koulutuskeskus päättäisi tutkintokoulutuksen opetussuunnitelmasta tutkintosäännössä tarkemmin määrittävällä tavalla. Lisäksi koulutuskeskuksella olisi tarvittavat opetussuunnitelmat muuta koulutusta varten. Tutkintosäännön ja opetussuunnitelmat vahvistaisi johtokunta. Nykyiseen käytäntöön verrattuna tutkintokoulutuksen suunnittelu ja järjestäminen siirtyisi oikeusministeriöltä ja Rikosseuraamusvirastolta koulutuskeskuksen vastuulle.

Tutkintosäännössä ja opetussuunnitelmissa määrättäisiin opintoihin liittyvistä menettelytavoista ja suoritusavoista, opetuksen sisällystä sekä tutkintokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen laajuudesta.

8 §. Opetuskieli. Kielilain (423/2003) 4 §:n mukaan koulutusta koskevassa lainsäädännössä säädetään opetuskielestä, kielestä oppiaineena ja tutkintokielenä. Tämän vuoksi myös nyt annettavaan lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi opetuskieltä koskeva säännös. Lain 8 §:n mukaan koulutuskeskuksen opetuskieli olisi suomi, mutta äidinkielenään ruotsia käyttävät saisivat käyttää opiskelijavalinnassa ja kuulusteluissa ruotsin kieltä. Lisäksi yksittäisiä opintokokonaisuuksia ja kursseja olisi mahdollista koulutuskeskuksen harkinnan mukaan järjestää ruotsin kielellä. Opetuksessa voisi käyttää tarvittaessa muitakin kieliä. Tämä saattaa olla tarpeen vieras-kielisen asiantuntijaopetuksen vuoksi.

Koulutuskeskuksessa järjestetään kielten opetusta ruotsin ja englannin kielessä. Tutkintoon sisältyvä kielten opetuksen määrä perustuu työelämän tarpeisiin ja se määritellään opintosuunnitelmassa. Opintosuunnitelman mukainen tavoite on antaa opiskelijalle suullinen ja kirjallinen perusvalmius ruotsin ja englannin kielen käyttöön. Tutkintoon johtavan koulutuksen uudistamisen yhteydessä myös kielten opetukseen liittyvät tavoitteet tullaan määrittelemään uudelleen.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on

Laurea-ammattikorkeakoulun ohella maamme ainoa rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksesta vastaava oppilaitos. Koulutuskeskus kouluttaa henkilökuntaa myös ruotsinkielisille alueille.

Uuden kielilain mukaan vankeinhoitolaitos on suomenkielinen, joskin laitoksiin voidaan oikeusministeriön asetuksella perustaa kaksikielisiä tai ruotsinkielisiä osastoja. Johtajan on tällöin huolehdittava siitä, että laitoksessa on riittävä määrä sekä suomea että ruotsia taitavia virkamiehiä. Kaksikielisiä osastoja on Helsingin, Lounais-Suomen- ja Vaasan vankiloissa. Rikosseuraamusvirasto on kaksikielinen ja Kriminaalihoitolaitoksen alue toimistot yksi- tai kaksikielisiä.

4 luku. **Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet**

9 §. Opiskelijaksi ottaminen ammatilliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen. Säännös kelpoisuudesta alan tutkintokoulutukseen siirrettäisiin lain tasolle. Vankeinhoitotyö on vaativaa ja vastuullista ihmissuhdetyötä, jossa toimivilla on oikeus pakkokeinojen käyttöön. Koska opiskelijat voivat toimia jo koulutuksen aikana virkasuhteessa ja virkavastuulla ja tehtävien suorittamiseen liittyy voimankäyttöoikeus, edellytettäisiin opiskelijalta työn luonteen vuoksi täysi-ikäisyyttä. Ikä tulisi olla saavutettu hakuajan päättymiseen mennessä kuten nykyisinkin, mutta ikäraja ehdotetaan alennettavaksi 19 vuodesta 18 vuoteen. Peruskoulutuksen osalta opiskelijalta edellytettäisiin nykyiseen tapaan sitä, että hän on suorittanut toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai lukion oppimäärän. Ammatillinen tutkinto on mahdollista suorittaa myös aikuiskoulutuksena. Pykälän 2 kohdan mukaan myös ammatillisesta aikuis- koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittaminen oikeuttaisi hake- maan tutkintoon johtavaan koulutukseen. Jatkossa myös vastaavat ulkomaiset opinnot oikeuttaisivat hakemaan koulutukseen.

Opiskelijaksi valittavalta edellytettäisiin edelleen, että hän on terveydentilaltaan van-

keinohoitotyöhön soveltuva. Koulutukseen kuuluu voimankäyttö- ja itsepuolustusopetusta, joissa hyvä fyysinen kunto on tarpeen. Myös vankeinhoitotyössä on tehtäviä, joiden suorittaminen on mahdotonta ilman asianmukaista fyysistä terveyttä. Opiskelijan tulisi nykyiseen tapaan antaa koulutuskeskukselle opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Terveydentilatieto on henkilötietolain (523/1999) 11 §:ssä tarkoitettu arkaluontoinen tieto. Tällainen tieto on säilytettävä muista henkilötiedoista erillään ja se on henkilötietolain 12 §:n 2 momentin mukaan poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen kun käsittelylle ei enää ole henkilötietolain 12 §:n 1 momentissa mainittua perustetta. Tietoa saisivat koulutuskeskuksessa käsitellä vain ne virkamiehet, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta.

Opiskelijaksi valittavalta edellytettäisiin myös, että hän on muutoin sopiva vankeinhoitotyöhön. Tämä edellytys tarkoittaa muun muassa sitä, että opiskelija ei ole syyllistynyt rikoksiin. Vankeinhoitotyössä toimimisen erityisenä edellytyksenä on nuhteettomuus. Tämän vuoksi hakijasta hankittaisiin nykyiseen tapaan hänen suostumuksellaan turvallisuusselvitys. Maininta tästä otettaisiin lakiin. Menettely perustuu turvallisuusselvityksistä annettuun lakiin (177/2002). Lain mukaan turvallisuusselvitys voidaan tehdä virkaan tai tehtävään hakeutuvasta, tehtävään tai koulutukseen otettavasta taikka virkaa tai tehtävää hoitavasta henkilöstä. Turvallisuusselvityksen osalta noudatettaisiin, mitä kyseisessä laissa säädetään. Tämä koskisi muun muassa tietojen säilyttämistä ja salassapitovelvollisuutta.

Hakijoiden soveltuvuutta koulutukseen ja vankeinhoitotyöhön arvioitaisiin myös valintakokeen perusteella, jonka jokaisen valitun edellytetään suorittaneen hyväksytysti. Vastaava säännös sisältyy nykyisen asetuksen 18 §:n mukaisesti pääsyvaatimuksiin.

Eryteisistä syistä koulutuskeskus voisi ottaa opiskelijaksi myös henkilön, joka ei täytä pykälän 1 momentin 2 kohdassa edellytetyjä koulutustaustaan liittyviä edellytyksiä. Tämä saattaisi tulla kyseeseen lähinnä silloin, kun henkilöllä on pitkä kokemus vankeinhoitotyöstä ja esimerkiksi aikaisempien opintojen

perusteella riittävä näyttö kyvykkyydestä opiskeluun, vaikka hän ei olisikaan suorittanut vaadittavaa ammatti- tai muuta tutkintoa.

10 §. *Opiskelijavalinta.* Opiskelijat vankeinhoidon perustutkintoon johtavaan koulutukseen valitsee tällä hetkellä Rikosseuraamusvirasto. Ehdotuksen mukaan opiskelijat tutkintoon johtavaan koulutukseen valitsisi johtaja kuten muissakin oppilaitoksissa. Valinta vankeinhoidon koulutukseen ei olisi enää samassa määrin kuin ennen valinta pelkästään vankeinhoitoalalle, koska vankeuslain ja rakenneuudistuksen myötä uudistuvan vankeinhoitotyön sisältö edellyttää ohjaus- ja valvontatehtävien kelpoisuusvaatimusten laaja-alaistamista. Myöskään tästä syystä ei olisi enää tarpeen edellyttää tutkinnon suorittajien valinnan tapahtuvan Rikosseuraamusviraston toimesta. Valintalautakuntaa koskevat säännökset kumottaisiin. Valinnan valmistelu ja valintamenettelyn käytännön toteuttaminen jäisi koulutuskeskuksen omaan harkintaan. Opiskelijavalinnan tuloksia julkistettaessa olisi 30 §:n mukaan ilmoitettava, miten hakija voi saada tiedon valinnassa noudatettujen perusteiden soveltamisesta häneen ja miten valintaan voi hakea oikaisua.

Opiskelijat ammatilliseen täydennys- tai muuhun lisäkoulutukseen valitsisi koulutuskeskus eli johtaja tai hänen määräämänsä koulutuskeskuksen virkamies. Osallistuminen rangaistusten täytäntöönpanon alan täydennyskoulutukseen ei edellyttäisi erityistä valintamenettelyä, vaan täydennyskoulutuksen opiskelijoiden valikoituminen tapahtuisi kuten nykyisinkin siten, että alan virkamiesten esimiehet määräävät alaisensa tarpeellisenä pidettävään täydennyskoulutukseen.

11 §. *Opiskelijaksi ilmoittautuminen.* Lakiin ehdotettavan uuden säännöksen mukaan opiskelijaksi hyväksytyt tulisi ilmoittautua määräaikaan mennessä koulutuskeskuksen opiskelijaksi. Ehdotus vastaa ammattikorkeakoululain 23 §:ää. Ellei opiskelija ilmoitautu oppilaitokseen määräaikaan mennessä, hän menettäisi opiskeluoikeutensa. Järjestelyn tarkoituksena on helpottaa opiskelupaikkojen asianmukaista täyttämistä. Nykyisen käytännön mukaan toimittaessa avoimiksi jätetyt opiskelupaikat pystytään täyttämään vasta koulutuksen alettua kun havaitaan, että opiskelemaan valittu henkilö on poissa ope-

tuksesta. Tällöinkin joudutaan ensin selvittämään, mistä poissaolo johtuu.

12 §. Opintojen hyväksi lukeminen. Opiskelijalle voitaisiin lukea hyväksi muualla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään koulutuskeskuksen opetussuunnitelman mukaisia. Menettelystä määrättäisiin tarkemmin tutkintosäännössä. Säännös aikaisempien opintojen hyväksi lukemisesta sisältyy tällä hetkellä koulutuskeskusta koskevaan asetukseen ja siitä päättää opettajakokous.

Mualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan päätökseen tyytymätön opiskelija voisi pyytää oikaisua päätökseen päätöksen tehneeltä opettajalta. Oikaisupyyntö olisi tehtävä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, kun opiskelija on saanut tiedon päätöksestä. Opettajan olisi ratkaistava asia viipymättä. Opettajan päätökseen voisi tehdä oikaisuvaatimuksen johtajalle sen mukaan kuin 30 §:ssä säädetään.

13 §. Opetuksen maksuttomuus ja opintososiaaliset edut. Tutkintoon johtava koulutus olisi opiskelijalle maksutonta. Muista opintososiaalisista eduista säädettäisiin oikeusministeriön asetuksella. Säättely vastaisi poliisikoulutusta koskevaa lakia. Lain 18 §:n mukaan poliisioppilaitoksen opiskelijan opintososiaalisista eduista säädetään sisäasiainministeriön asetuksella.

Opintososiaaliset edut koskisivat muun muassa päivärahaa, majoitusta ja ruokailua. Tällä hetkellä opintososiaaliset edut määritellään oikeusministeriön päätöksellä ja ne on selvitetty tarkemmin edellä yleisperusteluiden yhteydessä. Opintososiaaliset edut liittyvät läheisesti perustutkinnon sisältöön ja rakenteeseen, joten myös opintososiaalisten etujen kehittäminen tulee tarkemmin mietittäväksi alan koulutusrakennetta koskevan selvitystyön yhteydessä.

14 §. Virkapuvun käyttö. Perussäännös vankeinhoitolaitoksen virkapuvusta ja muista ulkoisista tunnuksista sisältyy rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain (135/2001) 8 §:ään. Tarkemmat säännökset virkapuvusta ja sen käytöstä on annettu edellä mainitun säännöksen nojalla oikeusministeriön asetuksella (850/2002).

Perustuslain 2 §:n mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Perustuslain 80

§:n mukaan yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista on säädettävä lailla. Tämän vuoksi ja koska opiskelija on vain osan koulutuksen ajasta vankeinhoitolaitoksen virkamies, mahdollisuudesta velvoittaa hänet käyttämään koulutuksen aikana virkapukua otettaisiin lakiin erillinen säännös. Virkapuvulla tarkoitettaisiin vankeinhoitolaitoksen virkapukua ja velvollisuus sen käyttämiseen liittyisi erityisesti työharjoitteluun ja lakiehdotuksen 15 §:ssä tarkoitettuihin muihin koulutuksellisiin tehtäviin.

15 §. Opiskelijoiden osallistuminen heille määrättyihin tehtäviin. Edellä 14 §:n kohdalla mainittuihin perustuslain velvoitteisiin liittyen lakiin otettaisiin nimenomainen säännös myös mahdollisuudesta määrätä opiskelija osallistumaan päivystystehtäviin tai muihin vastaaviin opintoihin liittyviin koulutuksellisiin tehtäviin. Päivystystehtävillä tarkoitettaisiin muun muassa koulutuskeskuksen aula- palvelutehtäviä, jotka viime vuosina ovat olleet opiskelijoiden vastuulla.

16 §. Opintosuoritusten arvioinnin oikaiseminen. Pykälän mukaan opiskelijalla olisi oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta opintosuoritukseensa. Vastaava säännös sisältyy tällä hetkellä koulutuskeskusta koskevan asetuksen 19 §:ään.

Arviointiin tyytymätön opiskelija voisi pyytää oikaisua päätökseen arvioinnin tehneeltä opettajalta. Oikaisupyyntö olisi tehtävä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, kun opiskelija on saanut tietää arvioinnin tulokset. Opettajan olisi ratkaistava asia viipymättä. Opettajan päätökseen voisi tehdä oikaisuvaatimuksen koulutuskeskuksen johtajalle sen mukaan kuin 30 §:ssä säädetään.

17 §. Päihdetestaus. Uutena säännöksenä ehdotetaan, että tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelija voitaisiin velvoittaa osallistumaan koulutuksen aikana päihdetestiin, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai työharjoittelussa. Vastaava säännös sisältyy poliisikoulutusta koskevaan uuteen lakiin.

Yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa (759/2004) säädetään työntekijän huumausainetestistä. Lain 8 §:n mukaan työnantaja voi velvoittaa työntekijän esittämään työsuhteen aikana huumausainetestistä koskevan todistuksen, jos työnantajalla on

perusteltua syytä epäillä, että työntekijä on huumeaineiden vaikutuksen alaisena työssä tai että työntekijällä on riippuvuus huumeista, jos testaaminen on välttämätöntä työntekijän työ- tai toimintakyvyn selvittämiseksi ja työntekijä toimii sellaisessa työssä, joka edellyttää erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä. Lisäksi edellytetään muun muassa, että työtehtävien suorittaminen huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena vakavasti vaarantaa työntekijän itsensä tai toisen henkeä, terveyttä tai työturvallisuutta.

Vankeinhoitoalan ammatilliseen koulutukseen kuuluu olennaisena osana voimankäytön ja itsepuolustuksen opetus. Opintoihin sisältyy myös koulutusta aseiden käyttöön. Kyseessä on siis yksityisyyden suoja työelämässä koskevan lain 8 §:ään verrattava tilanne, jossa päihdyneenä esiintyminen voi vaarantaa oman tai toisten turvallisuuden. Vankeinhoitotyön uskottavuuden kannalta sitä ei muutenkaan voi tehdä päihdeiden vaikutuksen alaisena. Työ edellyttää yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 8 §:ssä edellytettyä luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä ja hyvää reagointikykyä. Valittaessa henkilökuntaa rikosseuraamusalalle on rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annettun asetuksen (484/2006) 39 §:n mukaan kiinnitettävä erityistä huomiota hakijan henkilökohtaiseen sopivuuteen rikosseuraamusalan tehtäviin. Jo peruskoulutuksen aikana korostettaisiin näin työhön liittyviä erityisvaatimuksia sekä pystyttäisiin myös puuttamaan mahdollisiin ongelmatapauksiin ja ohjaamaan henkilöt mahdollisimman varhaisessa vaiheessa hoitoon.

Päihdetestauksella selvitettäisiin alkoholin, huumeiden ja lääkeaineiden epäasianmukainen käyttö. Sääntely olisi siis laajempi kuin yksityisyyden suojasta työelämässä annettua laissa. Jos opiskelijan epäiltäisiin esiintyvän alkoholin vaikutuksen alaisena puhalluskokeen suorittaminen perustuisi opiskelijan suostumukseen. Jos hän kieltäytyisi puhalluskokeesta, hänet voitaisiin ohjata terveydenhuolto- tai laboratoriohenkilökunnan suorittamaan päihdetestiin.

Vankeinhoitoalalla ei ole yleisiä säännöksiä henkilökunnan päihdetestauksesta. Ky-

seessä olisi poikkeus myös perustuslaissa turvattuun henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden suojaan, joten säännöksen soveltaminen olisi rajoitettu ja säännös muotoiltu tarkkarajaiseksi.

Perusoikeutta rajoitettaessa on huolehdittava myös riittävästä oikeusturvajärjestelyistä. Päihdetestistä kieltäytymisen tai positiivisen testituloksen antamisen seurauksena voisi ankarimmillaan olla koulutuksesta erottaminen. Oikeusturvan takeina näissä tilanteissa olisi mahdollisuus oikaisuvaatimuksen tekemiseen koulutuskeskuksen johtokunnalle ja edelleen mahdollisuus valittaa johtokunnan päätöksestä hallinto-oikeuteen. Kurinpitorangaistus edellyttäisi aina terveydenhuolto- tai laboratoriohenkilökunnan suorittamaa testausta tai kieltäytymistä mainitusta testistä. Lievemmissä päihdeiden väärinkäyttöön liittyvissä tilanteissa opiskelijalle voitaisiin antaa huomautus tai rangaista häntä varoituk-sella.

Päihdetestissä saatu tieto on henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettu arkaluontoinen tieto, joten sen käsittelyssä noudatettaisiin henkilötietolain säännöksiä. Tämä koskisi myös tiedon säilyttämistä ja poistamista. Arkaluontoinen tieto on säilytettävä muista henkilötiedoista erillään ja se on henkilötietolain 12 §:n 2 momentin mukaan poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen kun käsittelylle ei enää ole henkilötietolain 12 §:n 1 momentissa mainittua perustetta. Tietoa saisivat koulutuskeskuksessa käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijalle testituloksen johdosta aiheutuvista seuraamuksista.

Päihdetestin opiskelijalle aiheuttamista kustannuksista vastaisi koulutuskeskus. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

18 §. Työharjoittelu. Tutkintokoulutukseen kuuluisi nykyiseen tapaan työssä oppimista eli osa opetuksesta toteutettaisiin vankiloissa käytännön työtehtävien yhteydessä opettajan ja työpaikkaohjaajan ohjauksessa. Kaikissa laitoksissa on harjoittelunohjaajat, jotka ovat saaneet oppimisen ohjaamista koskevan koulutuksen.

Lakiehdotuksen mukaan opiskelijaksi valittu sitoutuisi suorittamaan työharjoittelujaksot hänelle osoitetussa rikosseuraamusalan yksikössä. Koulutuskeskus kuuluisi opiskelijaa

ennen hänen sijoittamistaan työssä oppimislaitokseen. Työharjoittelupaikaksi olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä osoittamaan sellainen rikosseuraamusalan yksikkö, joka vastaa työharjoittelun tavoitteita ja joka sijainniltaan vastaisi opiskelijan toiveita. Tähän ei aina ole mahdollisuuksia, jolloin viime sijassa laitoksen tulisi olla koulutuskeskuksen määrättävissä. Päätökseen vaikuttavat myös Rikosseuraamusviraston strategiset tavoitteet ja Rikosseuraamusviraston mahdollisuudet ottaa vastaan ja sijoittaa opiskelijoita laitoksiin. Osa työharjoittelusta voisi olla mahdollista suorittaa myös muualla kuin vankilassa eli muissa lähialojen työtehtävissä.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 16 §:n mukaan työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävä koulutus perustuu koulutuksen järjestäjän ja työpaikan väliseen kirjalliseen sopimukseen. Näin meneteltäisiin myös rikosseuraamusalalla. Sopimuksessa sovittaisiin muun muassa harjoittelun tavoitteista ja kestosta sekä opiskelun ohjauksen järjestämisestä ja muista eri osapuolten velvollisuuksista.

Työharjoittelun aikana opiskelija voisi olla virkasuhteessa asianomaiseen laitokseen. Jos työssä oppiminen toteutetaan rikosseuraamusalan laitoksessa ja opiskelija on sen ajan virkasuhteessa asianomaiseen laitokseen, palkkauksesta päättäisi Rikosseuraamusvirasto. Näin palkkaus tulisi määritellyksi yhtenäisin perustein vastaavasti kuin menetellään myös tällä hetkellä. Muussa tapauksessa palkkauksesta sovittaisiin harjoittelupaikan kanssa erikseen.

19 §. Työturvallisuus. Työturvallisuuslakia (738/2002) sovelletaan sen 4 §:n mukaan oppilaan ja opiskelijan työhön koulutuksen yhteydessä. Selvyyden vuoksi lakiin otettaisiin viittaussäännös työturvallisuuslakiin opiskelijan työturvallisuudesta. Työturvallisuudesta työharjoittelun aikana vastaisi työnantajana toimiva yksikkö.

20 §. Vaitiolovelvollisuus ja tietojen hyväksikäyttökielto. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 6 luvun 23 §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen hyväksikäyttökiellosta. Säännöstä sovelletaan viranomaisen palveluksessa olevaan ja luottamustehtävää hoitavaan. Sään-

nöstä sovelletaan myös henkilöön, joka harjoittelijana tai muutoin toimii viranomaisena tai viranomaisessa tai viranomaisen toimeksiannosta tai toimeksiantotehtävää hoitavan palveluksessa. Koska vankeinhoitoalan tutkintoa suorittavat eivät ole työharjoittelujaksoja lukuun ottamatta viranomaisen palveluksessa, heihin ei sovelleta lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Opiskelijat saavat koulutuksen aikana runsaasti salassa pidettävää tietoa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lakiin sisällytettäisiin opiskelijoiden vaitiolovelvollisuutta ja tietojen hyväksikäyttökieltoa koskeva säännös. Asialliselta sisällöltään säännös vastaisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain vastavaa säännöstä.

Rangaistus vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomittaisiin rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

21 §. Opiskeluaika. Opetussuunnitelmassa määriteltäisiin enimmäisaika, jonka kuluessa opinnot tulee suorittaa. Myös koulutuksen yksityiskohtainen sisältö, opetus- ja työmuodot sekä vaadittavat suoritukset määriteltäisiin opetussuunnitelmassa. Jos tutkintokoulutukseen valittu opiskelija ei voi aloittaa opiskeluaan sillä kursilla, johon hänet on hyväksytty, koulutuskeskus voisi siirtää hänen opiskeluoikeutensa myöhemmin alkavalle kursille. Opiskeluoikeutta voitaisiin siirtää enintään yhdellä vuodella.

22 §. Opiskeluoikeuden menettäminen. Lakiehdotuksessa opiskelijoiden kurinpito- ja opiskeluoikeuden menettämistä koskevat säännökset ehdotetaan erotettaviksi toisistaan. Säännös opiskeluoikeuden menettämisestä olisi uusi rikosseuraamusalan koulutuksessa, mutta vastaisi säännöksiä yleisessä koulutuslainsäädännössä. Säännös opiskeluoikeuden menettämisestä sisältyy muun muassa ammattikorkeakoululain 28 §:ään ja poliisikoulutusta koskevan lain 11 §:ään.

Opiskeluoikeuden menettäminen koskisi vain tutkintoon johtavaa koulutusta ja se olisi mahdollista menettää kolmessa tapauksessa.

Opiskeluoikeus voitaisiin määrätä menetetyksi, jos opiskelija ei ole ilmoittautunut koulutuskeskuksen opiskelijaksi 13 §:ssä sääde-

tyllä tavalla.

Toiseksi menettely olisi mahdollista silloin, kun opiskelijalla on todettu sellainen vamma tai sairaus, joka on pysyvänä esteenä koulutukseen osallistumiselle. Opiskelijan olisi pyydettyä annettava koulutuskeskukselle terveydentilan arviointiin tarvittavat tiedot. Tästä otettaisiin lakiin nimenomainen säännös. Terveydentilaa koskevan tiedon käsittelyssä noudatettaisiin, mitä henkilötietolaissa säädetään arkaluontoisen tiedon käsittelystä.

Kolmanneksi opiskeluoikeus olisi mahdollista määrätä menetetyksi myös, jos opiskelija ei suorita opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa eikä hänelle erityisestä syystä myönnetä lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseksi. Jos opiskelu on keskeytetty koulutuskeskuksen päätöksellä, ei opintojen keskeytyneenä oloaikaa otettaisi huomioon opintojen keston enimmäisaikaa laskettaessa.

Opiskeluoikeuden menettämisestä päättäisi johtaja.

Opiskeluoikeuden menettämistä koskeva päätös ei ole kurinpitoasia, vaan hallinnollinen seuraamus, mutta opiskelijan oikeusturva olisi samalla tavoin järjestetty eli hän voisi pyytää päätökseen oikaisua johtokunnalta ja hakea muutosta johtokunnan päätökseen hallinto-oikeudelta.

Menettelystä opiskeluoikeuden menettämistä koskevassa asiassa säädettäisiin lain 26 §:ssä.

23 §. Opiskelun keskeyttäminen. Laissa säädettäisiin myös opiskelun keskeyttämisestä. Myös tämä säännös olisi uusi. Vastaava menettely on mahdollista muun muassa poliisikoulutuksessa sitä koskevan lain 12 §:n nojalla.

Ehdotuksen mukaan koulutuskeskus voisi keskeyttää opiskelun opiskelijan aloitteesta ja tämän tekemän hakemuksen perusteella määrääjäksi. Määräaika voisi olla enimmillään kaksi vuotta. Syynä keskeytykseen voisi olla muun muassa raskaus ja lapsen syntymä taikka ulkomailla työskentely esimerkiksi rauhanturvatehtävissä taikka asepalvelus. Myös pitkäaikainen sairaus voisi olla perusteena myös opiskelijan omasta aloitteesta tahtuvalle opintojen keskeyttämiselle.

Koulutuskeskus voisi keskeyttää opiskelun myös omasta aloitteestaan, jos siihen on pai-

nava syy. Tällainen painava syy olisi esimerkiksi pitkäaikainen sairaus, josta johtuvan pitkän poissaolon vuoksi opiskeluun osallistuminen ei olisi mahdollista. Opiskelijan tulisi pyynnöstä antaa koulutuskeskukselle terveydentilansa arviointiin tarvittavat tiedot. Tietojen käsittelyssä noudatettaisiin henkilötietolakia.

Myös siinä tapauksessa, että opiskelija ei riittävästi edisty opinnoissaan, opinnot voitaisiin keskeyttää. Muuna lainkohdan tarkoitamina painavana syynä voisi olla myös viireillä oleva rikoksen esitutkinta, jossa opiskelija on syylliseksi epäiltyä.

Keskeyttäminen tehtäisiin määrääjäksi, joka voisi olla kerrallaan enintään yhden vuoden pituinen. Keskeyttämisen jatkamisen tarve arvioidaisiin uudelleen viimeistään vuoden kuluttua keskeyttämisestä.

Keskeyttämisestä päättäisi johtaja. Päätökseen voisi lain 30 §:n nojalla hakea oikaisua johtokunnalta ja lain 31 §:n mukaan johtokunnan päätökseen edelleen muutosta hallinto-oikeudelta. Muusta menettelystä asiaa käsiteltäessä säädettäisiin lain 26 §:ssä.

Opintojen keskeyttämisestä voitaisiin panna heti täytäntöön mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta ellei koulutuskeskus tai hallinto-oikeus toisin määrää. Jos opiskelija jatkaisi myöhemmin opintojaan tai jos muutoksenhakuviranomainen kumoaisi opintojen keskeyttämisestä päätöksen, opiskelija saisi pääsääntöisesti lukea hyväkseen myöhemmin vastaavien opintojen yhteydessä siihen mennessä suorittamansa opinnot. Joidenkin oppiaineiden osalta saattaisi olla syytä varmistaa, että opiskelijan tiedot ovat ajantasaiset. Tämän vuoksi opintojen hyväksi luettavuudesta päättäisi tapauskohtaisesti koulutuskeskuksen johtaja.

Menettelystä opiskelun keskeyttämistä koskevassa asiassa säädettäisiin lain 26 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettua päätöksen perusteella opintojen keskeytyneenä oloaikaa ei otettaisi mukaan laskettaessa opintojen keston enimmäisaikaa.

24 §. Huomautus ja varoitus. Lakiin otettaisiin muiden oppilaitosten tapaan säännös myös varoituksen antamisesta. Johtaja voisi antaa tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijalle kirjallisen varoituksen, jos tämä on käyttäytynyt koulutuksen aikana virkamie-

helle sopimattomalla tavalla. Rikosseuraamusalalla työskenteleviin kohdistuu erityisiä nuhteettomuusvaatimuksia, joten sopimattomaan käyttäytymiseen on syytä voida puuttua jo ammattiin opiskelun aikana. Virkamiesten nuhteettomuusvaatimus ulottuu myös vapaa-aikaan. Sopimaton käytös määriteltäisiin tarkemmin pykälän 2 momentissa. Säännös vastaisi poliisikoulutuksesta annetun lain 13 §:n 3 momenttia.

Varoitus voitaisiin antaa myös, jos opiskelija on laiminlyönyt opetuksen osallistumisen tai rikkonut koulutuskeskuksen järjestysääntöä.

Lievempänä seuraamuksena opiskelijalle voitaisiin antaa suullinen huomautus, jos hänen voidaan olettaa siitä ojentuvan ja rikkomus on laadultaan vähäinen.

Varoituksen antamista koskevaan päätökseen olisi mahdollista hakea oikaisua lain 30 §:n mukaan. Menettelystä varoitusta ja huomautusta annettaessa säädettäisiin 26 §:ssä.

25 §. Koulutuksesta erottaminen. Opiskelijan erottamista koskevat säännökset vastaisivat pääpiirteiltään nykyisiä säännöksiä. Koska lakiin sisältyisi useita uusia mahdollisuuksia puuttua opiskelijan käytökseen tai muihin opiskeluun liittyviin poikkeuksellisiin tilanteisiin, ei säännöstä määräaikaisesta erottamista pidetä enää tarpeellisena.

Koulutuksesta erottaminen olisi mahdollista, jos opiskelija on koulutukseen hakeutessaan antanut itsestään sellaisia väärä tai harhaanjohtavia tietoja, jotka olisivat voineet estää koulutukseen valinnan. Vastaavasti erottaminen olisi mahdollista, jos opiskelija on salannut sellaisen itseään koskevan olennaisen seikan, joka olisi voinut muodostua valinnan esteeksi, jos se olisi ollut koulutuskeskuksen tiedossa valintapäätöstä tehtäessä. Säännös vastaa nykyistä lakia. Opiskelijaksi pyrkivistä voidaan heidän suostumuksellaan hankkia turvallisuusselvitys. Siitä ei kuitenkaan välttämättä selviä kaikki sellaiset opiskelijan taustaan liittyvät tiedot, joilla olisi merkitystä arvioitaessa hänen sopivuuttaan alalle. Tällainen tieto voi olla esimerkiksi ulkomailla kesken oleva rikostutkinta. Myös tällainen myöhemmin esiin tullut tieto voisi uuden lain mukaan olla perusteena koulutuksesta erottamiselle.

Voimassa olevan lain mukaan opiskelija voidaan erottaa, jos hän osoittautuu vankeinhoitolaitoksen palvelukseen sopimattomaksi. Käytännössä tämä on voinut tarkoittaa esimerkiksi syyllistymistä rikoksiin.

Uudessa laissa tästä otettaisiin erottamista koskevaan pykälään nimenomainen säännös. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijan syyllistyminen koulutuksen aikana rikokseen voisi johtaa erottamiseen. Erottamisen perusteena voisi olla vain sellaiseen rikokseen syyllistyminen, joka osoittaa henkilön soveltumattomaksi vankeinhoitotyöhön. Erottaminen tulisi lisäksi kysymykseen vain, jos kirjallista varoitusta ei pidetä riittävänä seuraamuksena.

Erottamiseen voisi johtaa myös sellainen koulutuksen aikainen käyttäytyminen, joka heikentää vankeinhoitolaitoksen uskottavuutta. Ehdotetun säännöksen mukaan sopimattomana olisi pidettävä erityisesti sellaista tekoa tai käyttäytymistä, joka olisi omiaan vaarantamaan luottamuksen vankeinhoiton virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelleeseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon. Peruste vastaisi nykyistä lakia, mutta olisi muotoilultaan tarkempi.

Uudeksi erottamisperusteeksi laissa ehdotetaan, että opiskelija kieltäytyy laissa tarkoitettusta päihdetestauksesta taikka antaa testissä positiivisen tuloksen, joka osoittaa päihteiden väärinkäytön. Myös näissä tilanteissa erottaminen olisi viime sijainen toimenpide eli ongelmiin tulisi pyrkiä puuttumaan sitä ennen muilla keinoin. Säännös vastaisi myös tältä osin poliisikoulutuksesta annetun lain 14 §:ää.

Opiskelija voitaisiin erottaa myös, jos hän ei jatka enää opiskeluaan 23 §:ssä tarkoitettun määräajan päätyttyä taikka perusteita koulutuksen jatkamiselle ei enää ole. Viimeksi mainittu poikkeuksellinen tilanne voisi syntyä esimerkiksi silloin, jos opiskelija vammautuu niin pahoin, ettei pystyisi koulutuksen jälkeen toimimaan vankien valvontaja ohjaustehtävissä.

Lisäksi opiskelija voitaisiin erottaa, jos hän laiminlyö toistuvasti tai olennaisella tavalla opetuksen osallistumisen tai on toistuvasti tai olennaisella tavalla rikkonut koulutuskeskuksen järjestysääntöä. Vastaavat erottamisperusteet sisältyvät myös nykyiseen la-

kiin.

Erottamista koskeva päätös voitaisiin panna heti täytäntöön, jollei koulutuskeskus tai hallinto-oikeus toisin määrää. Jos päätös kumotaan, koulutuskeskus päättäisi opiskelijan siihen mennessä suorittamien opintojen hyväksi luettavuudesta myöhemmin vastaavien opintojen yhteydessä.

Koska opiskelija on osan opintojen ajasta määräaikaissa virkasuhteessa ja työssäolajakso on osa opintojen suorittamista, laissa todettaisiin selvyuden vuoksi se, että määräaikainen virkasuhde päättyy ilman eri päätöstä siitä ajankohdasta alkaen, josta opiskelija on erotettu koulutuksesta.

26 §. *Menettely opiskeluoikeutta koskevassa asiassa, kurinpitoasiassa ja huomautusta annettaessa.* Opiskelijaa koskevassa päätöksenteossa noudatettaisiin hallintolain säännöksiä. Tämä koskisi muun muassa asioiden selvittämistä ja asianosaisen kuulemistä. Oikeusturvavasyistä myös koulutuskeskusta koskevaa lakiin otettaisiin tästä nimenomainen säännös.

Lain 26 §:ssä säädettäisiin opiskelijan kuulemisesta häntä koskevaa päätöstä tehtäessä. Kuuleminen olisi tehtävä ennen opiskeluoikeuden menettämistä tai keskeyttämistä koskevan päätöksen tekemistä, huomautuksen tai varoituksen antamista taikka opiskelijan erottamista. Lisäksi olisi hankittava muu tarvittava selvitys sekä yksilöitävä toimenpiteen perusteena oleva asia, teko tai laiminlyönti.

Opiskelijan oikeus käyttää asian käsittelyssä suomen tai ruotsin kieltä määräytyisi kielilain mukaan.

27 §. *Järjestyssääntö.* Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssääntö tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännössä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa oppilaitosyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta

oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella.

Myös koulutuskeskuksella on järjestyssääntö, mutta lainsäädännöstä ei ole sitä koskevaa mainintaa. Nyt järjestyssääntöä koskeva säännös otettaisiin lain tasolle. Tämä on tarpeen, koska järjestyssäännön rikkominen olisi eräs peruste opiskelijan kurinpidolliselle rankaisemiselle. Järjestyssäännössä voitaisiin antaa määräyksiä käytännön järjestelyistä ja käyttäytymisestä koulutuskeskuksessa sekä suoritettaessa koulutukseen liittyviä tehtäviä ja harjoituksia, aseistuksesta, koulutuskeskuksen omaisuuden käsittelemisestä sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulutuskeskuksessa. Järjestyssäännön sisältö vastaisi aseistusta koskevia määräyksiä lukuun ottamatta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:ää.

5 luku. Erinäiset säännökset

28 §. *Ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus.* Laissa säädettäisiin nykyiseen tapaan myös osallistumisesta Laurea-ammattikorkeakoulussa annettavaan rikosseuraamusalan ammattikorkeakoulututkinnon opetukseen. Koulutuksen varsinainen järjestäjä on Laurea-ammattikorkeakoulu. Rikosseuraamusalaan liittyvät ammattiopinnot antaa kuitenkin suurelta osin vankeinhoidon koulutuskeskus erikseen tehtyä sopimusta ja korvausta vastaan. Nykyisin hyvin toimivaa käytäntöä ja yhteistyötä ei ole tarkoitus lakia uudistettaessa muuttaa.

Voimassa olevan koulutuskeskusta koskevan 1 a §:n mukaan koulutuksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä ammattikorkeakoululaissa ja sen nojalla säädetään. Opiskelijat ovat ammattikorkeakoulun opiskelijoita, joten heihin ei sovelleta koulutuskeskusta koskevaa lakia. Säännös säilyisi tältäkin osin ennallaan.

Aikaisempaa useampiin rikosseuraamusalan virkoihin tullaan jatkossa kelpoisuusvaatimuksena edellyttämään vähintään ammattikorkeakoulutasoista tutkintoa. Tämän vuoksi saattaisi rikosseuraamusalaan liittyviä opintoja olla aiheellista jatkossa sisällyttää nykyistä enemmän osaksi muissakin ammattikorkeakouluissa järjestettäviä tutkintoja. Eril-

listä rikosseuraamusalan koulutusohjelmaa ei ole kuitenkaan suunnitteilla järjestää muissa ammattikorkeakouluissa, joten erillissääätelyä ei tältä osin tarvita. Koulutuskeskus voi tehdä yhteistyötä myös muiden oppilaitosten kuin Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa ja myydä niille opetuspalveluitaan kuten se menettelee jo tälläkin hetkellä.

29 §. Ammattikorkeakouluopetuksen rahoitus. Pykälä vastaisi voimassa olevaa säännöstä ammattikorkeakouluopetuksen rahoituksesta, mutta sen sisällössä olisi otettu huomioon opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (635/1998) vuoden 2006 alussa voimaan tullut muutos. Muutoksen yhteydessä luovuttiin säädettyjen tilastointipäivien mukaiseen todelliseen opiskelijamäärään perustuvasta rahoituksesta. Rahoitus määräytyy vuodesta 2006 alkaen todellisen opiskelijamäärän sijasta opetusministeriön ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjän yhdessä ammattikorkeakoulun kanssa tekemän tavoitesopimuksen mukaisen opiskelijamäärän perusteella. Uudistuksen yhteydessä luovutaan tutkintokohtaisesta rahoituksen laskemisesta ja siirrytään koulutuslakohtaiseen laskentaan.

Pykälän mukaan ammattikorkeakoulu maksaisi edelleen Rikosseuraamusalan koulutuskeskukselle korvauksen sen antamasta opetuksesta siten kuin ammattikorkeakoulu ja koulutuskeskus siitä sopivat. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttumisen vuoksi säännöksessä ei enää määriteltäisi ammattikorkeakoulun koulutuskeskukselle maksaman korvauksen määräytymisperusteita, vaan se jäisi oppilaitosten välisen sopimuksen varaan. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin kuitenkin tarvittaessa säätää tarkemmin ammattikorkeakoulun ja koulutuskeskuksen väliseen sopimukseen otettavista asiakokonaisuuksista ja korvauksen maksamisen käytännön järjestelyistä.

30 §. Oikaisuvaatimus. Oikaisuvaatimuksesta säädetään voimassa olevan lain 5 §:ssä. Sen mukaan oikaisua haetaan asiasta riippuen joko Rikosseuraamusvirastolta tai koulutuskeskuksen johtajalta.

Uuden lain mukaan Rikosseuraamusvirasto ei päättäisi enää oikaisuvaatimuksista, vaan ne käsittelee johtokunta. Johtokunta ratkaisisi opiskelijavalintaa, opiskelun keskeyttämis-

tä, opiskeluoikeuden menettämistä ja kurinpitoa koskevat oikaisuvaatimukset. Näitä kaikkia koskevat päätökset tekisi ensimmäisenä asteena johtaja. Johtokunnan päätöksensä voisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Oikaisuvaatimukset, jotka koskevat aikaisempien opintosuoritusten hyväksi lukemista tai opintosuoritusten arviointia käsittelee sen sijaan johtaja. Johtajan näissä asioissa antamaan päätökseen ei saisi hakea oikaisua johtokunnalta tai muutosta valittamalla.

31 §. Muutoksenhaku. Muutoksenhausta opiskelijaa koskevissa päätöksissä säädetään voimassa olevan lain 5 §:ssä. Muutoksenhaku on tällä hetkellä mahdollista vain Rikosseuraamusviraston opiskelijavalintaa tai opiskelijan erottamista koskevaan päätökseen.

Uuden lain mukaan johtokunnan 30 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimusta koskevaan päätökseen olisi mahdollista hakea muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhaku ei olisi kuitenkaan mahdollista opintosuoritusten arviointia ja aiempien opintojen hyväksi lukemista koskevissa päätöksissä.

Hallinto-oikeuden asiassa antama päätös olisi lopullinen eikä siihen saisi hakea muutosta valittamalla.

32 §. Tarkemmat säännökset. Tarkempia säännöksiä, koulutuskeskuksen organisaatiosta, asioiden käsittelemisestä, viroista ja niiden kelpoisuusvaatimuksista sekä valintamenettelystä ja opetuksen antamisesta voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

33 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian syksyllä 2006. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Uudella lailla kumottaisiin Vankeinhoidon koulutuskeskuksesta 16 päivänä helmikuuta 2001 annettu laki siihen myöhemmin tehtyne muutoksineen.

34 §. Siirtymäsäännökset. Rikosseuraamusalan esimiehiltä tullaan jatkossa edellyttämään vähintään ammattikorkeakoulutasoista tutkintoa. Koska rikosseuraamusalaan liittyviä opintoja on voinut suorittaa ammattikorkeakoulussa vasta vuodesta 2003 alkaen, ei tämän koulutuksen saaneita henki-

löitä ole vielä lähivuosina riittävästi saatavilla vapautuviin esimiesvirkoihin etenkin kun suurten ikäluokkien eläkkeelle jääminen lähivuosina lisääntyy. Tämän vuoksi on edelleen järjestetty jatkotutkintona valvonnan esimiestehtäviin pätevöittävä omaa koulutusta. Vankeinhoitotutkinnon järjestäminen on päätetty lopettaa ja sitä koskevat maininnat ehdotetaan poistettavaksi koulutuskeskusta koskevasta lainsäädännöstä. Syksyllä 2005 alkanut viimeinen vankeinhoitotutkintokoulutus olisi kuitenkin mahdollista suorittaa loppuun lain siirtymäsäännöksen perusteella lain voimaantullessa voimassa olleiden säännösten ja määräysten mukaisena.

Vankeinhoitotutkinnon suorittaminen tuottaa lokakuun alussa 2006 voimaan tulevan rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun asetuksen 43 §:n mukaan kelpoisuuden vankeinhoitoesimiehen virkaan vain jos tutkinto on suoritettu ennen asetuksen voimaantuloa. Näin ollen on todennäköisestä, että suurin osa vankeinhoitotutkinnon opinnoista tullaan saattamaan loppuun ennen kelpoisuusvaatimusten muutosta ja tämän lain voimaantuloa.

Nykyisen johtokunnan toimikausi päättyy vuoden 2006 lopussa. Johtokunta voisi jatkaa toimikautensa loppuun, mutta sen kokoonpanoa täydennettäisiin vastaamaan lakiehdotuksen 2 §:ää. Tästä säädettäisiin siirtymäsäännöksen 2 momentissa.

Lain voimaantulon jälkeen sovellettaisiin siinä olevia opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä. Jos opiskelijaa koskeva päätös olisi kuitenkin tehty ennen lain voimaantuloa, oikaisuvaatimuksen käsittelyssä ja muutoksenhaussa noudatettaisiin aikaisemman lain säännöksiä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun lain nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus. Asetuksella kumottaisiin 24 päivänä elokuuta 1990 annettu asetus vankeinhoidon koulutuskeskuksesta.

Lakiin sisältyvien valtuussäännösten mukaan uusi asetus sisältäisi säännökset koulutuskeskuksen (1 §) ja johtokunnan (2 §) tehtävistä, asian käsittelystä johtokunnassa (3 §) johtajan tehtävistä (4 §) sekä tutkintoon johtavasta koulutuksesta ja tarvittaessa muusta koulutuksesta (7 §). Lain 29 §:n nojalla eräistä ammattikorkeakoulututkinnon järjestämiseen liittyvistä asioista voitaisiin tarvittaessa säätää valtioneuvoston asetuksella. Lain 32 §:n nojalla olisi vastaavasti mahdollista valtioneuvoston asetuksella antaa tarkempia säännöksiä koulutuskeskuksen organisaatiosta, asioiden käsittelemisestä, viroista ja niiden kelpoisuusvaatimuksista sekä valintamenettelystä ja opetuksen antamisesta.

Vankeinhoitoalan ammatillisen tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta säädettäisiin rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Opintososiaalisista eduista annettaisiin lain 13 §:n nojalla oikeusministeriön asetus.

Koulutuskeskuksen johtaja antaisi lain 27 §:n nojalla järjestyssäännön, joka sisältäisi opiskelijoita koskevia määräyksiä. Lisäksi johtaja vahvistaisi 5 §:n mukaisesti koulutuskeskuksen työjärjestyksen.

Koulutuskeskuksen johtaja antaisi lain 27 §:n nojalla järjestyssäännön, joka sisältäisi opiskelijoita koskevia määräyksiä. Lisäksi johtaja vahvistaisi 5 §:n mukaisesti koulutuskeskuksen työjärjestyksen.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian syksyllä 2006.

Olennaisimmat muutokset ehdotetussa laissa koskevat säännösten siirtämistä asetukselta lain tasolle tai opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevien säännösten täydentämistä. Lisäksi muutettaisiin päätösvaltaa koskevia säännöksiä sekä tarkistettaisiin lain sisältöä vastaamaan nykyistä tilannetta. Tämä koskee muun muassa koulutuskeskuksen nimeä sekä jatkotutkintoa koskevien säännösten kumoamista. Opettajakokous ja oppilaskunta nykyisessä muodossaan lakkaisivat. Voimaantuloon liittyisi siirtymäsäännös. Sen mukaan lain voimaantullessa kesken oleva tutkintokoulutus olisi mahdollista suorittaa loppuun. Lisäksi säädettäisiin johtokunnan kokoonpanon täydentämisestä ja eräistä oppilasta koskevien asioiden käsittelystä.

Koska laki ei aiheuta merkittäviä muutoksia nykyiseen tilanteeseen, se voisi tulla voimaan nopeasti sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

4. Suhde perustuslakiin ja sääätämisyjärjestys

4.1. Yleistä

Valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Johtaja ja johtokunta tekevät suurimman osan opiskelijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä päätöksistä. Johtaja päättää muun muassa opiskelijan kurinpidollisesta rankaisemisesta ja johtokunta käsittelee kurinpitovirastoja koskevat oikaisuvaatimukset. Tämän vuoksi perussäännökset koulutuskeskuksen päättävistä elimistä ja niiden tehtävistä siirrettäisiin lain tasolle. Perustuslain 119 §:n mukaisilla yleisillä perusteilla tarkoitetaan lähinnä toimielimen nimeä, toimialaa, pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia. Tämän vuoksi johtokunnan osalta laissa säädettäisiin myös sen kokoonpanosta, asettamisesta, toimikauden pituudesta ja asioiden käsittelystä johtokunnasta.

Perustuslain 80 §:n mukaan laissa on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Ehdotetussa laissa nykyiset asetuksessa olevat opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat säännökset siirrettäisiin osin muutettuina lain tasolle. Olennaisimpia tällaisia asiakokonaisuuksia olisivat valintamenettely ja tutkintokoulutuksen valintaperusteet sekä opintojen hyväksi lukeminen. Lisäksi lakiin sisällytettäisiin useita uusia opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä. Tällaisia olisivat säännökset opetuskielestä, opiskelijaksi ilmoittautumisesta, opiskelun maksuttomuudesta, opiskeluaikasta, työharjoittelusta ja työturvallisuudesta sekä vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen hyväksikäyttökiellosta.

Perusoikeuksien kannalta merkittäviä olisivat uudet säännökset opiskeluoikeuden menettämisestä ja opiskelun keskeyttämisestä sekä huomautuksen ja varoituksen antamisesta. Uusia olisivat myös säännökset virkapuvun käytöstä, opiskelijan osallistumisesta heille määrättyihin tehtäviin, päihdetestauksesta ja järjestyssäännöstä.

Viimeksi mainittuja opiskelijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyviä säännöksiä on arvioitava perustuslain 2 §:n laillisuusperiaatteen sekä 21 §:n oikeusturvan toteutumisen kannalta. Päihdetestaus liittyy perustuslain 7 §:n mukaiseen henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden suojaan sekä 10 §:n mukaiseen yksityiselämän suojaan. Järjestys- ja sääntö on tarkasteltava perustuslain 80 §:n mukaisen lainsäädäntövallan siirtämisen kannalta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että perusoikeuksia on mahdollista tietyin edellytyksin rajoittaa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Rajoitusten tulee perustua lakiin ja niiden tulee olla tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä. Lisäksi rajoitusperusteiden tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävissä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia. Rajoitusten tulee täyttää myös suhteellisuusvaatimus eli olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään. Lisäksi on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelyistä eikä rajoitus saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Tavallisella lailla ei voida säätää perusoikeuksien ydinalueisiin ulottuvia vaikutuksia.

4.2. Päihdetestaus

Lakiehdotuksen 17 §:n mukaan tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelija olisi velvollinen osallistumaan terveydenhuollon ammattihenkilön ja laboratoriohenkilökunnan tekemään päihdetestiin, jos on perusteltua aiheuttaa epäillä, että opiskelija esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai työharjoittelussa. Pykälässä säädettäisiin myös päihdetestissä saadun tiedon käsittelystä. Päihdetestistä kieltäytyminen tai päihtymisen väärinkäyttöä koskevan näytteen antaminen voisi ankarimmillaan johtaa koulutuksesta erottamiseen.

Säännöstä on arvioitava perustuslain 7 §:n mukaiseen henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden suojan sekä 10 §:n 1 momentin mukaisen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.

Perustuslaissa turvattua oikeutta voidaan rajoittaa lailla edellyttäen, että rajoitusperusteet ovat perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävissä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia.

Huumeiden käytön torjuntaa ja muiden henkilöiden tai yleisen turvallisuuden takaamista voidaan pitää painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimina ja myös perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä syinä perusoikeuksien rajoittamiselle. Vankeinhoitolaitoksessa valvonta- ja ohjaustehtävissä toimivat virkamiehet ovat oikeutettuja voimakeinojen käyttöön. Tähän liittyvä koulutus on tärkeä osa vartijan tehtäviin pätevöityvän ammatillisen tutkinnon opetusta. Ase- ja muuhun voimankäyttökoulutukseen ei voi osallistua päihdeiden vaikutuksen alaisena. Perusteena päihdetestaukselle ovat siis henkilön omaan ja muiden turvallisuuteen liittyvät syyt. Esiintyminen päihtyneenä virkatehtävien yhteydessä ei muutenkaan ole vankeinhoitolalla työskenteleville sopivaa. Kuten edellä yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä on todettu, edellytys toimimiselle rangaistusten täytäntöönpanoon liittyvissä tehtävissä on henkilökohtainen soveltuvuus alalle.

Perusoikeuksien rajoitusten tulee olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi ja laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoitusten taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon. Lisäksi perusoikeuksien rajoittamisesta on säädettävä riittävän tarkkarajaisesti ja täsmällisesti.

Ehdotettu säännös päihdetestauksesta olisi tarkkarajainen ja suhteellisuusperiaatteen mukainen, koska päihdetestaus kohdistuisi vain rajoitettuun joukkoon eli henkilöihin, jotka on valittu koulutukseen ja joita voidaan perustellusti epäillä päihdeiden väärinkäytöstä koulutuksen tai siihen liittyvän työharjoittelun aikana. Testiin osallistumisvelvollisuus koskisi ainoastaan vankeinhoidon ammatillisen tutkinnon opiskelijoita.

Perusoikeuksia rajoitettaessa on lisäksi huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelyistä.

Päihtyneenä esiintyminen voisi johtaa kurinpitorangaistukseen eli opiskelija voisi saada kirjallisen varoituksen tai hänet voitaisiin erottaa koulutuksesta. Päätökseen olisi mah-

dollista hakea oikaisua johtokunnalta ja valittaa johtokunnan päätöksestä hallinto-oikeuteen. Kurinpitorangaistus edellyttäisi aina terveydenhuoltohenkilökunnan suorittamaa testausta tai kieltäytymistä mainitusta testistä. Lievemmissä tilanteissa opiskelijalle voitaisiin antaa huomautus.

Päihdetestissä saatu tieto on terveydentilaa koskeva tieto ja siis henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettu arkaluontoinen tieto. Sen vuoksi päihdetestiä koskevassa pykälässä säädettäisiin myös tiedon käsittelystä. Tietoa saisivat koulutuskeskuksessa käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen huomautuksen antamisesta tai opiskelijan kurinpidosta.

Ehdotettu säännös on samanlainen kuin poliisikoulutusta koskevassa laissa. Myös pelastusopistosta annettavaan lakiin ehdotetaan otettavaksi päihdetestausta koskeva säännös.

4.3. Järjestyssääntö

Lakiehdotuksen 27 §:n mukaan koulutuskeskuksella olisi järjestyssääntö, jossa voitaisiin antaa koulutuskeskuksen opiskelijoille opiskeluyhteisön turvallisuuden ja viihtyvyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä muun muassa oleskelusta, käyttäytymisestä ja liikkumisesta oppilaitoksessa ja sen alueella. Lisäksi voitaisiin antaa määräyksiä aseistuksesta ja koulutuskeskuksen omaisuuden käsittelystä. Koulutuskeskuksen opiskelijat olisivat pykälän 2 momentin nojalla velvollisia noudattamaan järjestyssääntöä. Sen rikkomisesta opiskelijalle voitaisiin antaa huomautus tai varoitus taikka erottaa hänet koulutuksesta. Opiskelijan käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista säädettäisiin lain 30 ja 31 §:ssä.

Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt perustuslain kannalta ongelmallisena säätää oppilaitoksen mahdollisuudesta antaa määräyksiä esimerkiksi koulutyön käytännön järjestelyihin liittyvistä seikoista (PeVL 28/2004 vp). Järjestyssäännön antamisessa ei ole ollut kysymys perustuslain 80 §:ssä säännellystä lainsäädäntövallan delegoinnista, vaan alueellisesti rajattujen yleisluonteisten hallintopäätösten tekemisestä.

Ehdotetussa pykälässä on määritelty täsmällisesti ne asiat, joista järjestyssäännöllä määrättäisiin. Perustuslakivaliokunta on edellä mainitussa lausunnossaan katsonut, ettei järjestyssäännön nojalla voi antaa määräyksiä esimerkiksi opiskelijan velvollisuudesta käyttää virkapukua tai huolehtia oppilaitoksen päivystystehtävistä. Tämän vuoksi nyt ehdotetussa laissa kummastakin edellä mainitusta asiasta olisi laissa erillinen säännös.

4.4. Kurinpito

Lakiehdotuksen 24 §:ssä säädettäisiin kirjallisen varoituksen antamisesta ja 30 §:ssä koulutuksesta erottamisesta. Kummatkin säännökset koskisivat vain tutkintoon johtavaa koulutusta. Kurinpitomenettelyssä on kyse hallinnollisesta seuraamuksesta ja siitä on säädetty myös useissa muita oppilaitoksia koskevilla säännöksissä.

Laissa olisi täsmällisyysvaatimuksen edellyttämällä tavalla yksilöity teot, joista voidaan antaa kurinpitorangaistus. Opiskelijan oikeusturvakeinoista säädettäisiin lain 30 ja 31 §:ssä. Saamaansa kurinpitorangaistukseen opiskelijalla olisi perustuslain mukaisesti oikeus hakea oikaisua sekä sen jälkeen muutosta yleiseltä tuomioistuimelta.

4.5. Muut perusoikeuksien rajoitukset

Muut perusoikeuksien rajoitukset, esimerkiksi velvollisuus käyttää virkapukua tai suorittaa työssä oppimisen jaksot opiskelijalle

osoitetussa laitoksessa, liittyvät läheisesti opiskeluun ja ovat samantasoiset kuin muissa vastaavissa oppilaitoksissa. Sama koskee säännöksiä opiskeluoikeuden menettämisestä ja opiskelun keskeyttämisestä. Laista ilmeni perusteet toimenpiteisiin ryhtymiselle ja päätöksistä olisi mahdollista hakea oikaisua.

4.6. Perustuslakivaliokunnan lausunto

Lakiehdotus sisältää useita opiskelijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyviä perusoikeudellisia kysymyksiä. Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa päihdetestaukseen ja muihin edellä mainittuihin perustuslakiin liittyviin kysymyksiin muun muassa käsitellessään hallituksen esityksiä eduskunnalle poliisikoulutusta koskevaksi uudeksi laiksi (PeVL 28/2004 vp) sekä laiksi Pelastusopistosta (PeVL 12/2006 vp).

Edellä mainitut lausunnot on otettu lakia valmisteltaessa huomioon. Esitykseen sisältyviä perusoikeuksiin liittyviä säännöksiä on pidettävä muutoinkin sisällöltään ja muotoilultaan hyväksyttävänä perustuslain kannalta. Hallitus katsoo, että esitykseen ei sisälly sellaisia perustuslain ja säätämisyjärjestyksen kannalta merkityksellisiä ongelmia, jotka edellyttäisivät perustuslakivaliokunnan käsitelyä ja että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Asema ja tehtävät

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on oikeusministeriön alainen valtion oppilaitos, jonka tehtävänä on antaa rikosseuraamusalalla tutkintoon johtavaa koulutusta ja ammatillista lisäkoulutusta sekä harjoittaa toimialaansa liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

Koulutuskeskuksen tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja seitsemän muuta jäsentä, joista jokaisella on henkilökohtainen varajäsen. Jäsenet edustavat opetusalaa, rikosseuraamusalaa ja sen sidosryhmiä sekä muuta koulutuskeskuksen toiminnan kannalta keskeistä asiantuntemusta. Kolme jäsentä ja heidän varajäsenensä nimetään Rikosseuraamusviraston ehdottamista henkilöistä. Yksi jäsen ja hänen varajäsenensä edustaa koulutuskeskuksen henkilöstöä.

Johtokunnan tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Asian käsittelystä johtokunnassa

Johtokunta on päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kolme muuta jäsentä tai varajäsentä.

Johtokunnan päätökseksi tulee se mielipide, jota enemmistö on kannattanut. Äänten mennessä tasan päätökseksi tulee se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt, opiskeluoikeuden menettämistä, opiskelun keskeyttämistä, varoituksen antamista ja koulutuskeskuksesta erottamista koskevassa asiassa kuitenkin lievempi kanta.

Asian käsittelystä johtokunnassa säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

2 luku

Hallinto

2 §

Johtokunta

Koulutuskeskuksella on johtokunta, jonka oikeusministeriö asettaa neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Johtokunnan tehtävänä on ohjata, valvoa ja kehittää koulutuskeskuksen toimintaa sekä ratkaista oikaisuvaatimukset ja muut sen toimivaltaan säädettyt asiat.

4 §

Johtaja

Koulutuskeskuksella on johtaja, jonka oikeusministeriö nimittää.

Johtajan tehtävänä on johtaa ja kehittää koulutuskeskuksen toimintaa sekä vastata toiminnan tuloksellisuudesta, laadusta ja tavoitteiden saavuttamisesta.

Johtajan tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella

5 §

Päätösvalta

Koulutuskeskukselle kuuluvat asiat ratkaisee johtaja, ellei laissa tai valtioneuvoston asetuksessa toisin säädetä. Johtajan vahvistamassa työjärjestyksessä voidaan johtajan toimivaltaan kuuluva asia antaa koulutuskeskuksen muun virkamiehen ratkaistavaksi lukuun ottamatta laissa tai valtioneuvoston asetuksessa johtajan ratkaistavaksi säädettyjä asioita.

Asiat ratkaistaan esittelystä, ellei työjärjestyksessä toisin määrätä.

3 luku

Opetus ja tutkinnot

6 §

Ammatilliseen tutkintoon johtava koulutus

Koulutuskeskus antaa vankeinhoitoalan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta.

Tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Koulutuksen perusteet ja opetussuunnitelma

Tutkintoon johtavan koulutuksen tavoitteista, laajuudesta, rakenteesta ja muista koulutuksen perusteista säädetään valtioneu-

voston asetuksella ja määrätään sen nojalla koulutuskeskuksen tutkintosäännössä. Muusta koulutuksesta säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Johtokunta vahvistaa tutkintoon johtavaa koulutusta varten tutkintosäännön ja opetussuunnitelman.

Johtokunta voi vahvistaa opetussuunnitelman myös muuta koulutusta varten.

8 §

Opetuskieli

Koulutuskeskuksen opetuskieli on suomi. Opetusta annetaan myös ruotsin kielellä ja tilapäisesti muullakin kielellä.

Opiskelija saa käyttää opiskelijavalinnassa ja kokeissa joko suomen tai ruotsin kieltä.

4 luku

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

9 §

Opiskelijaksi ottaminen ammatilliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen

Opiskelijaksi ammatilliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa henkilö, joka on:

1) hakuajan päättymiseen mennessä täyttänyt 18 vuotta;

2) suorittanut vähintään toisen asteen ammatillisen tutkinnon, lukion oppimäärän tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitetun ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon taikka edellä tarkoitettuja tutkintoja vastaavat ulkomaiset opinnot;

3) terveydentilaltaan ja muilta ominaisuuksiltaan vankeinhoitotyöhön sopiva; sekä

4) suorittanut hyväksytysti valintakokeen.

Erityisestä syystä koulutuskeskus voi myöntää poikkeuksen 1 momentin 2 kohdan mukaisista edellytyksistä, jos hakijalla voidaan muuten katsoa olevan riittävät tiedot ja

taidot asianomaisia opintoja varten.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuskeskukselle opiskelijaksi ottamisen arvioinnissa tarvittavat terveydentilaansa koskevat tiedot. Koulutuskeskus voi pyytää koulutukseen hakijoista turvallisuusselvityksistä annetun lain (177/2002) mukaisen turvallisuusselvityksen.

10 §

Opiskelijavalinta

Valintamenettelystä tutkintoon johtavaan koulutukseen päättää koulutuskeskuksen johtokunta.

Opiskelijat tutkintoon johtavaan koulutukseen valitsee koulutuskeskuksen johtaja. Opiskelijat muuhun rikosseuraamusalan koulutukseen valitsee koulutuskeskus.

11 §

Opiskelijaksi ilmoittautuminen

Tutkintoon johtavaan koulutukseen opiskelijaksi hyväksytyyn tulee koulutuskeskuksen määräämällä tavalla ilmoittautua koulutuskeskukseen, minkä jälkeen hänet merkitään opiskelijaksi.

12 §

Opintojen hyväksi lukeminen

Opiskelijalle voidaan lukea hyväksi muualla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään opetussuunnitelman mukaisia. Päätöksen hyväksi lukemista koskevassa asiassa tekee koulutuskeskus siten kuin siitä tutkintosäännössä tarkemmin määrätään.

Muulla suoritettujen opintojen hyväksi lukemiseen tyytymätön opiskelija voi pyytää päätökseen suullisesti tai kirjallisesti oikaisua hyväksi lukemisesta päätöksen tehneeltä opettajalta. Oikaisupyynnö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin opiskelija sai tiedon päätöksestä. Opettajan on

ratkaistava asia viipymättä.

13 §

Opetuksen maksuttomuus ja opintososiaaliset edut

Vankeinhoitoalan ammatilliseen tutkintoon johtava opetus on opiskelijalle maksutonta.

Opintososiaalisista eduista tutkintoon johtavassa koulutuksessa säädetään oikeusministeriön asetuksella.

14 §

Virkapuvun käyttö

Koulutuskeskus voi velvoittaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevan käyttämään koulutukseen osallistuessaan Vankeinhoitolaitoksen virkapukua.

15 §

Opiskelijoiden osallistuminen heille määrättyihin tehtäviin

Koulutuskeskus voi määrätä tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevan suorittamaan koulutuksen aikana päivystystehtäviä ja muita vastaavia opintoihin liittyviä koulutuksellisia tehtäviä.

16 §

Opintosuoritusten arvioinnin oikaiseminen

Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta opintosuorituksensa.

Opintosuoritusten arviointiin tyytymätön opiskelija voi pyytää suullisesti tai kirjallisesti oikaisua arvioinnin suorittaneelta opettajalta. Oikaisupyynnö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin opiskelijalla on ollut tilaisuus saada tieto arvioinnin tuloksesta ja arviointiperusteiden soveltami-

sesta opintosuoritukseensa. Opettajan on ratkaistava asia viipymättä.

17 §

Päihdetestaus

Tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskeleva on velvollinen koulutuskeskuksen määräyksestä osallistumaan terveydenhuollon ammattihenkilön tai laboratoriohenkilökunnan tekemään päihdetestiin, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai työharjoittelussa. Terveydenhuollon ammattihenkilö voi luovuttaa oppilaitokselle kirjallisen johtopäätöksen päihdetestistä. Tätä tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen oppilaan kurinpidosta.

Koulutuskeskuksen on säilytettävä terveydentilaa koskevat tiedot erillään muista henkilötiedoista.

Koulutuskeskus vastaa 1 momentissa tarkoitettua päihdetestauksesta aiheutuvista kustannuksista.

18 §

Työharjoittelu

Opiskelija on velvollinen suorittamaan tutkintoon kuuluvat työharjoittelujaksot hänelle osoitetussa rikosseuraamusalan yksikössä. Työharjoitteluun voidaan sisällyttää työskentelyä myös muulla alalla. Harjoittelu perustuu koulutuskeskuksen ja työpaikan väliseen kirjalliseen sopimukseen. Työharjoittelujakson aikana opiskelija voi olla virkasuhteessa asianomaiseen laitokseen.

Työharjoittelujakson ajalta maksettavasta palkkauksesta päättää Rikosseuraamusvirasto. Jos harjoittelu suoritetaan muun alan yksikössä, palkkauksesta sovitaan harjoittelu- paikan kanssa.

19 §

Työturvallisuus

Opiskelijan työturvallisuudesta säädetään työturvallisuuslaissa (738/2002).

20 §

Vaitiolovelvollisuus ja tietojen hyväksikäyttökielto

Koulutuskeskuksen opiskelija ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä eikä muutakaan koulutuksen yhteydessä tietoon saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun koulutus tai toiminta viranomaisessa on päättynyt.

Opiskelija ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi tai toisen hyödyksi eikä toisen vahingoksi.

Rangaistus vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

21 §

Opiskeluaika

Tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevan tulee suorittaa opinnot opetus- suunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa voimassa olevan opetussuunnitelman mukaisesti.

Koulutuskeskuksen johtaja voi opiskelijan pyynnöstä siirtää tämän opiskeluoikeutta siihen asti, että kyseinen koulutus seuraavan kerran aloitetaan, kuitenkin enintään yhdellä vuodella.

22 §

Opiskeluoikeuden menettäminen

Koulutuskeskuksen johtaja voi määrätä opiskeluoikeuden tutkintoon johtavassa koulutuksessa menetetyksi:

1) jollei opiskelijaksi hyväksytty ole ilmoittautunut koulutuskeskuksen opiskelijaksi 11 §:ssä säädetyllä tavalla;

2) jos opiskelijalla on todettu sellainen sairaus tai vamma, joka ilmeisesti on pysyvästi esteenä koulutukseen osallistumiselle ja tutkinnon suorittamiselle; tai

3) jollei opiskelija ole suorittanut opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa eikä koulutuskeskus erityisestä syystä myönnä hänelle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen.

Opiskelijan tulee pyydettyäessä antaa koulutuskeskukselle 1 momentin 2 kohdan mukaiset terveydentilan arvioinnissa tarkoitetut tiedot.

23 §

Opiskelun keskeyttäminen

Koulutuskeskuksen johtaja voi keskeyttää tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelun hakemuksesta tämän opiskelun enintään kahden vuoden määräajaksi.

Koulutuskeskuksen johtaja voi omasta aloitteestaan keskeyttää opiskelijan opiskelun enintään yhden vuoden määräajaksi kerrallaan pitkäaikaisen sairauden vuoksi tai jos opiskelija ei kykene suorittamaan opintojaan hyväksytysti opetussuunnitelman mukaisesti, opiskelijaan kohdistuvan rikoksen esitutkinnan ajaksi tai muusta vastaavasta painavasta syystä. Opiskelijan tulee pyydettyäessä antaa koulutuskeskukselle terveydentilansa arviointiin tarvittavat tiedot.

Opiskelun keskeyttämistä koskeva päätös voidaan panna heti täytäntöön, jollei koulutuskeskus tai hallinto-oikeus toisin määrää.

Koulutuskeskus päättää opiskelijan aikaisempien opintojen hyväksi lukemisesta opiskelijan tullessa jatkamaan opintojaan. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua aikaa, jona opinnot ovat keskeytyneinä, ei lasketa opin-

tojen enimmäisaikaan.

24 §

Huomautus ja varoitus

Koulutuskeskuksen johtaja voi, jollei suullista huomautusta katsota riittäväksi seuraamukseksi, antaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevalle kirjallisen varoituksen, jos tämä:

1) on käyttäytynyt koulutuksen aikana Vankeinhoitolaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla;

2) on laiminlyönyt opetukseen osallistumisen; tai

3) on rikkonut koulutuskeskuksen järjestyssääntöä.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa mainittuna sopimattomana käytöksenä on pidettävä erityisesti tekoa tai käytöstä, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta vankeinhoitotyössä toimivalle virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon.

25 §

Koulutuksesta erottaminen

Koulutuskeskuksen johtaja voi erottaa opiskelijan tutkintoon johtavasta koulutuksesta, jos tämä:

1) on antanut koulutukseen pyrkiessään sellaisia vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, jotka olisivat voineet estää koulutukseen valinnan taikka jättänyt kertomatta sellaisen itseään koskevan olennaisen seikan, joka olisi voinut muodostua valinnan esteeksi;

2) on syyllistynyt koulutuksen aikana sellaiseen rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta rikosseuraamuslalle taikka muutoin käyttäytynyt Vankeinhoitolaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

3) tutkintoa suorittaessaan kieltäytyy 17 §:ssä tarkoitettua päihdetestauksesta

taikka antaa päihteiden väärinkäytön osoittavan näytteen eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

4) ei jatka opiskeluaan 23 §:ssä tarkoitetun määräajan päätyttyä taikka perusteita koulutuksen jatkamiselle ei enää ole;

5) laiminlyö toistuvasti tai olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen; taikka

6) on toistuvasti tai olennaisella tavalla rikkonut koulutuskeskuksen järjestyssääntöä.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna rikoksena tai sopimattomana käytöksenä on pidettävä erityisesti tekoa tai käytöstä, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta vankeinhoitotyössä toimivalle virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon.

Erottamista koskeva päätös voidaan panna heti täytäntöön, jollei koulutuskeskus tai hallinto-oikeus toisin määrää. Jos koulutuksesta erottamista koskeva päätös kumotaan, koulutuskeskus päättää opiskelijan siihen mennessä suorittamien opintojen hyväksi luettavuudesta myöhempien vastaavien opintojen yhteydessä.

Tutkintoon johtavasta koulutuksesta erotetun opiskelijan määräaikainen virkasuhde, johon hänet on nimitetty työharjoittelun suorittamiseksi, päättyy ilman eri päätöstä siitä ajankohdasta, josta hänet on erotettu koulutuksesta.

26 §

Menettely opiskeluoikeutta koskevassa asiassa, kurinpitoasiassa ja huomautusta annettaessa

Ennen opiskeluoikeuden menettämistä tai keskeyttämistä koskevan päätöksen tekemistä, huomautuksen tai varoituksen antamista taikka opiskelijan erottamista on päätöksen perusteena oleva asia, teko tai laiminlyönti yksilöitävä, kuultava opiskelijaa sekä hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Opiskelijan oikeudesta käyttää suomen tai ruotsin kieltä 1 momentissa tarkoitettussa asiassa säädetään kielilaissa (423/2003).

27 §

Järjestyssääntö

Koulutuskeskuksella on järjestyssääntö, jossa voidaan antaa koulutuskeskuksessa opiskeleville opiskeluyhteisön turvallisuuden ja viihtyvyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä:

1) käytännön järjestelyistä ja käyttäytymisestä koulutuskeskuksessa sekä suoritettaessa koulutukseen liittyviä tehtäviä ja harjoituksia;

2) aseistuksesta;

3) koulutuskeskuksen omaisuuden käsitteilystä; sekä

4) oleskelusta ja liikkumisesta koulutuskeskuksessa.

Koulutuskeskuksen opiskelijat ovat koulutuskeskuksessa, sen alueella taikka suorittaessaan koulutukseen liittyviä tehtäviä, harjoituksia ja tutustumiskäyntejä velvollisia noudattamaan järjestyssääntöä.

Järjestyssäännön vahvistaa koulutuskeskuksen johtaja.

5 luku

Erinäiset säännökset

28 §

Ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus

Ammattikorkeakoulututkintoon johtavan rikosseuraamusalan koulutuksen järjestää Laurea-ammattikorkeakoulu yhteistyössä koulutuskeskuksen kanssa. Tässä koulutuksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä ammattikorkeakoululaissa (351/2003) ja sen nojalla säädetään. Opiskelijat ovat ammattikorkeakoulun opiskelijoita.

Koulutuksesta huolehtivat kumpikin oppilaitos siten kuin siitä tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella säädetään ja ammattikorkeakoulun ja koulutuskeskuksen kesken sovitaan.

29 §

Ammattikorkeakouluopetuksen rahoitus

Edellä 28 §:ssä tarkoitetulle ammattikorkeakoululle suoritetaan ammattikorkeakoulutkintoon johtavasta koulutuksesta aiheutuviin käyttökustannuksiin rahoitusta siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998) säädetään. Ammattikorkeakoulu maksaa koulutuskeskukselle korvauksen sen antamasta opetuksesta siten kuin ammattikorkeakoulu ja koulutuskeskus siitä sopivat vuosittain ennen varainhoitovuoden alkua.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitetusta ammattikorkeakoulun ja koulutuskeskuksen välisestä sopimuksesta ja korvauksen maksamisesta.

30 §

Oikaisuvaatimus

Opiskelijavalintaa tutkintoon johtavaan koulutukseen koskevaan päätökseen tyytymätön voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua koulutuskeskuksen johtokunnalta 14 päivän kuluessa valinnan julkistamisesta. Opiskelijavalinnan tuloksia julkistettaessa on ilmoitettava, miten hakija voi saada tiedon valinnassa noudatettujen perusteiden soveltamisesta häneen ja miten valintaan voi hakea oikaisua.

Aikaisempien opintojen hyväksi lukemisen oikaisemista koskevaan 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ja opintosuorituksen arvioinnin oikaisemista koskevaan 16 §:n 2 momentissa tarkoitettuun opettajan päätökseen tyytymätön voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua koulutuskeskuksen johtajalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Opiskeluoikeuden menettämistä, opiskelun keskeyttämistä, varoituksen antamista tai koulutuksesta erottamista koskevaan päätökseen tyytymätön voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua koulutuskeskuksen johtokunnalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Päätökseen, johon saa hakea oikaisua, ei saa hakea muutosta valittamalla.

31 §

Muutoksenhaku

Edellä 30 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Opintosuorituksen arviointia ja aiempien opintojen hyväksi lukemista koskevaan oikaisumenettelyssä annettuun päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Hallinto-oikeuden tässä laissa tarkoitettussa asiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

32 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä koulutuskeskuksen organisaatiosta, asioiden käsittelemisestä, viroista ja niiden kelpoisuusvaatimuksista sekä valintamenettelystä ja opetuksen antamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

33 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan Vankeinhoidon koulutuskeskuksesta 16 päivänä helmikuuta 2001 annettu laki (136/2001) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

34 §

Siirtymäsäännökset

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitetut vankeinhoitotutkinnon opinnot voidaan suorittaa loppuun tämän lain voimaan tullessa

voimassa olleiden säännösten ja määräysten mukaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa asetettu johtokunta jatkaa toimikautensa loppuun, mutta sen jäsenmäärä täydennetään 2 §:n 3 momentissa säädetyn mukaiseksi.

Jos oppilasta koskeva päätös on tehty ennen lain voimaantuloa, sitä koskevan oikeisuvaatimuksen käsittelyssä ja muutoksenhaussa noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Leena Luhtanen*